

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

Nr. 12 . DECEMBER 1957
12. ARGANG

UDGIVET AF
KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND

Carl B. Christiansen & Co.

Landlystvej 38
Tlf. 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir -
Slibebånd og sliberondel-
ler til alle formål.

JØRGEN AUGSBURG

Isenkram - Udstyr - Porcelæn
Brogade 5-7, Køge

RADIO- MONTØREN

Brogade 15 - Køge - Tlf. 189

„CASINO“

Torvet — Køge

Autolageret KUREER

Køge

A. GREGERSEN

Bagermester

Vestergade 18 Køge

F. OHLSSONS EFTF.

Indeh. Elof Rasmussen

Statsaut. skibsmægler

Køge Tlf. 6

Installationsforretningen

„STRØM“

Algade 34 Store-Heddinge

Maskinsnedkeriet

„STEVNS“

v/ H. P. Tange & Co.

Store Heddinge

BRAUNER

GLOSTRUP OPTIK

Hovedvejen 83

I. THEILGAARD A/S

Glostrup

Aktieselskabet
DE KØBENHAVNSKE
FORSTÆDERS BANK
Glostrup

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid: 10—15).
Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været biddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberst Fl. B. Larsen, Østerbrogade 28, Kbh. Ø. C. 16.014.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.
Sekretær: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Seminarieførstander, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffs-lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupsvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Fabrikant Poul Møller, Skive.

Læge Børge Næsted, Sadolinsgade 9, Odense.

Boghandler Otto W. Olesen, Rådhusstræde 2, Randers.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 18 A, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Prokurist Otto Schmidt, Kolding.
Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

FORSIDEN:

Ved juletid går mange unges tanker til frihedskampens ofre. Her lægger en ung københavnerpige sin blomsterhilsen ved billedhuggeren Anker Hoffmanns monument i Rådhushallen i København.

Nummer 12
December 1957
12. Årgang

Pigtraad

Redaktion:
Slagelsegade 9²
Telefon Øbro 8537
København Ø.

Danske koncentrationslejrfangers blad

*

Organ for Kammeraternes Hjælpefond

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10—15) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark. (Medlem af Dansk Fagpresseforening), Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

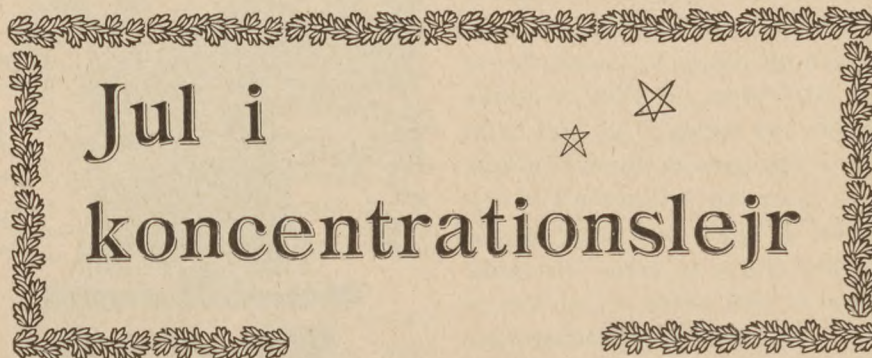
TRYKKERI

A/S Folketidendes bogtrykkeri, Ringsted.

INDHOLD:

Jul i koncentrationslejr	251
Veje, Gud tør kende	259
Kammeratskabshjælp	261
Erstatningskravet	263
Kontakt til mange sider	263
Kommentarer	265
De vigtigste erstatningssatser ..	269
Krav på 120 mill.	271
Danske borgere i k-z.	273
International kongres	277
Den danske lov	279
Tilgiv —	283
De bedste henrettede man	283
Register for 1957	291

Jul i

koncentrationslejr

Af sognepræst *Kai Lænholm*, tidl. Dachau

I september 1944 blev jeg af tyskerne (Sicherheitspolizei = Gestapo) overført fra Vestre fængsel til koncentrationslejren Neuengamme, godt 25 km sydøst for Hamborg, med en 4—5 dages ophold undervejs i Flensborg. Vi 13 danske, som fulgtes ad på denne transport, var for de flestes vedkommende meget optimistiske med hensyn til vort opholds varighed; „om 14 dage er krigen forbi“, lød det gang på gang. Men de 14 dage gik — nogle gange endda; og snart blev interessen denne: „Mon vi når hjem til jul?“ Men efterhånden svandt også dette håb, og vor lille gruppe, som ved indoptagelse af nyankomne forøgedes til 16 og derefter ved dødsfald formindskedes til 15, begyndte at spekulere på, hvorledes vi på en eller anden måde kunne få det arrangeret sådan, at vi kunne fejre julen lidt i retning af, som vi plejede det derhjemme.

JULEHØJTID i koncentrationslejr! Vi var godt klar over, at det egentlig var ganske absurd. Vi vidste, at det var os fanger forbudt at føre religiøs tale; det blev betragtet som politisk propaganda og kunne medføre strenge straffe; og de ydre omstændigheder med de mange menneskers sammenstuvning i barakkerne — vi havde intet opholdsrum, kun soverum med tætstående etagekøjer og som regel med 2 mand i hver køje — var heller ikke således, at der skulle synes at kunne blive nogensomhelst julehygge.

Men vi *måtte* arrangere noget; det var der noget i vort indre, der forlangte. Dette indre krav var fælles for os alle, både for dem af os, der til daglig havde noget med Gud af gøre, og for dem af os, der ikke kunne lade en dag gå uden at bande fælt. Vi fik da også „organiseret“ et lille juletræ — og præst skulle vi jo ikke gå langt for at få! Selv om

Aditone

Europas største og mest
moderne specialforretning
for høreapparater

BORBERGGADE 15 — KØBENHAVN K.
TELEFON PALÆ *9323

AARHUS
VESTERGADE 6,
tlf. *2 36 22

ODENSE
SØNDERGADE 7,
tlf. 15 755

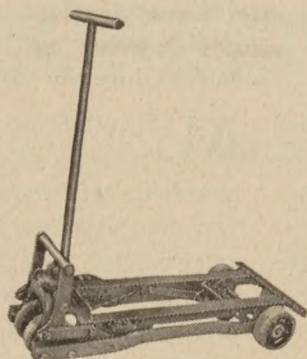
AALBORG
BRANDSTRUPGADE 2,
tlf. 2 36 63

HELSINGØR
STJERNEGADE 20,
tlf. 21 13 94

Brdr. Simonsgaard

leverer alt i

TRANSPORTMATERIEL

BRDR. SIMONSGAARD

JAGTVEJ 155 B — KØBENHAVN N.
C. 8911

Peter Jensen A/S

Frederiksholms Havnevej 12

København SV.

ældste holdt en tale, hvori det navnlig blev betonet, at et sådant arrangement med en slags julehøjtid ikke tidligere havde kunnet lade sig gøre; så det var et tegn, der pegede mod bedre tider. Derefter fremsagde en tysk præst, en af de fremtrædende fra kirkekampen i Westphalen, juleevangeliet; det gjorde han meget smukt; derefter bad han Fader vor. Så var hans rolle udspillet, men så tog forskellige andre fat.

Først sang vi allesammen: „Stille nat, hellige nat“ (Glade jul, dejlige jul), hver på sit modersmål. Det virkede egentlig ganske betagende; her stod vi stakkels fanger, fra mange forskellige lande; forskellige var vi, og ikke ret mange af os forstod hinanden, men det fælles havde vi, at vi fra vor usselhed alle ville synge lovsang til vor Gud og Fader og til Frelseren, juledrotten; til trods for de forskellige tungemål var der en egen kraft og klarhed over denne fællessang. Dernæst var der forskellige grupper af fanger — en gruppe fra hver nation, — som sang deres hjemlands skønne julesalmer og også andre sange. Det var gennemgående umådeligt smukt. Navnlig husker jeg en gruppe bulgarer — vistnok væsentlig studenter —, hvis sang gik én stærkt til hjertet, både på grund af melodierne og på grund af den måde, de blev sunget på.

VOR stueældste havde uden sørget for, at der fra en anden barak kom et par musikanter, som med deres strengeinstrumenter underholdt os en timestid. Efter melodierne at

Fra en anden barak kom et par musikanter, som med deres strengeinstrumenter underholdt os en timestid.

dømme var det ikke julesalmer, de spillede, men mest vel „Hjemlandstoner“, ofte af en ret sød-laden art. Men selvfølgelig var det i høj grad en afveksling fra de almindelige afteners forløb, og musikken blev da også modtaget med stor begejstring. Musikanterne var fanger som vi selv, men det var ikke udelukkende af næstekærlighed, de kom til os med deres musik; de fik deres betaling derfor; denne bestod dels i et måltid mad af lækreste art, som stuen nu kunne fremskaffe, dels i cigaretter, som stuens beboere kom med, når de var blevet særlig rørt over en melodi — og når de iøvrigt havde noget af dette i lejren så eftertragtede nydelses- og betalingsmiddel.

Medens dette forskellige foregik, søgte fangernes øjne gang på gang hen til et bord, der stod ved stuens store kamin (som der i parentes bemærket ikke blev fyret i hver dag, men kun når en eller anden lidt mere „prominent“ fange havde stjålet eller „købt“ noget brændsel for at kunne varme sig noget mad);

på dette bord stod der et lille grantræ; megen udsmykning var der ikke på det, men når vore øjne så på det, gik vore tanker jo til vore kære derhjemme, til den julehøjtid, som de vel fejrede på samme tidspunkt, til de savnets og uroens tanker, som vi vidste, de var fyldt med for vor skyld. Der er vel ingen anden højtid, der er blevet hjemmets højtid i den grad, som julen er blevet det, og ingen anden højtid, hvor man savner de fraværende så stærkt som i juletiden.

MANGE øjne duggedes adskillige gange i aftenens løb, og mange hjerter pintes ved tanken om det tilsyneladende håbløse i at regne med et gensyn med dem derhjemme. Vi, der ikke havde været så længe indespærret, havde dog ikke så tunge tanker; vi regnede med Tysklands snarlige nederlag og var ganske overbeviste om, at vi kunne fejre næste jul i vore kæres kreds. Således var det også for den tyske præst, som havde reciteret juleevangeliet for os. Han havde et dejligt, smittende humør og fortalte alle, at han var blevet fængslet 5 minutter før 12; han regnede med snart igen at kunne stå i sin kirke. Det skulle gå anderledes. Han sov meget dårligt om natten, hvad der ikke var så sært under de forhold; ret svær var han, megen fysisk modstandskraft havde han ikke; da han pådrog sig en lungebetændelse (hans klæder var under al kritik, gamle, tynde og for små) omkring ved nytårstid, kunne han ikke stå sygdommen igennem, og kun godt 14 dage senere var han død.

FJERNSYN - NEUTROFON - GULDSEGL

Dietrich Bonhoeffer

den store tyske teolog, der faldt for nazismens voldsherredømme, men i fængslet skrev en række breve og afhandlinger, der allerede har fået stor betydning, er skildret i et stort afsnit af

E. Thestrup Pedersen

Eksistentialisme og kristendom

— en bog man tænker over og vender tilbage til. Kr. 12,75

NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK

Poul Jacobsen

DANAS PLADS 20 A
KØBENHAVN V.

VE. 3216 — EV. 3607

VAGN BALSLEV

LANGEBROGADE 17
KØBENHAVN K.

TLF. SUNDBY 7283

PETERSEN, MØLLER OG HOPPE

Skt. Annæ Plads 18
København K.

KØBENHAVNS ELEKTROMOTOR FABRIK

Finsensvej 29 — Kbh. F.

HUSQUARNA-FABRIKERS GENERALDEPOT

v. H. Rothenborg A/S
Nikolai Plads 23 K.

ANDERSEN & HEEGAARDS INGENIØRFORRETNING A/S

HAVNEGADE 37 — KØBENHAVN K.

SKANDINAVISK EMBALLAGE

AKTIESELSKAB

LYNGBY

SPEDITIONSTRANSPORTEN

v. H. CARSTENSEN

NYGAARDSVEJ 41, KBH. Ø.

RYVANG 7106

L. LEVISON JUNR.

AKTIESELSKAB

KØBMAGERGADE 50 — KØBENHAVN K.

KNUD E. HANSEN

75 Bredgade

Copenhagen K.

HANS JØRGENSENS BOGTRYKKERI

PILESTRÆDE 40 — KBHM. K.

I FORHOLD til vore andre af-
tener fik denne juleaften så-
ledes sit særlige præg, som vi alle
var taknemmelige for. Men vi 3
danske præster syntes dog, at
vort fællesskab måtte markeres
anderledes. Vi gik derfor ud af
barakken og ud på den smalle,
afspærrede barakgade og holdt
vor egen juleandagt. Ejendom-
meligt var det at stå der højt
oppe i det bayerske højland un-
der de blinkende stjerner og
sende vore julebønner op til ham,
der både var bag stjernerne og
nær ved os; vi bad for vore kære
derhjemme, at de trods alt måt-
te få julefreden i deres hjerter,
vi bad for den lidende og stri-
dende menneskehed på jorden,
at både den ydre fred mellem
folkeslagene og den indre sjæle-
fred måtte komme til den; og vi
bad for os selv, med tak for at
vi hidtil var blevet bevaret, med
tak for julen, vi fik lov til at fej-
re selv under disse forhold, og
da vi tre i fællesskab bad Fader
vor, følte vi sikkert alle tre et
stærkt indre fællesskab, påbe-
gyndt ved fælles lidelse, men
styrket ved fælles håb og trøst.
Vi sang „Julen har bragt velsig-
net bud“ — og det havde den
atter i år også for os. Vi følte
virkelig fred og glæde i vore sind,
da vi lidt senere lå i vore køjer
og tænkte på stunden derude i
den klare frostnat. Hvad gjorde
det så, at vi nu lå så tæt sam-
men, at vi helst skulle vende os
på tælling. Vi havde det, som var
meget mere værd end disse ydre
ting.

Juledag fik vi dog lidt af disse
ydre ting — og skønnede selv-
følgelig i høj grad på dem. Dels
var lejrens middagsmad af en
ganske usædvanlig art: vi fik

Blandt de besøgende præster var også en norsk provst, der gav os af det, han havde sparet op fra Røde Kors pakkerne.

gullasch! Lad være, at der var rigeligt med sovs, så det nær-
mest virkede som en god kraftig
brun suppe med en hel del kød
i; men der var altså virkelig kød
deri! Det var første og eneste
gang, jeg under mit 7 måneders
tysklandsophold fra lejrens køk-
ken fik serveret så store kvanta
kød, vel ialt en 12—15 stumper,
der hver var på størrelse med det
yderste led af en langfinger. Og
dertil fik vi endda kartofler, hvi-
de skrællede kartofler! Det kan
nok være, at vi syntes, at det var
et festmåltid!

Og festmåltidet gentoges delvis
om eftermiddagen, idet vi da fik
julebesøg af nogle præstebrødre!
Det var nemlig således, at der i
den øvrige del af Dachau-lejren
var ialt ca. 1400 præster, fordelt
i 2 barakker. Af deres middags-
ration havde de ved udleverin-
gen tilbageholdt en lille smule
fra hver portion; det kom de nu
med til os i karantæneblokken,
idet de jo af egen erfaring vidste,
under hvor vanskelige forhold
nyankomne fanger levede. Vi
følte os dybt rørt over dette
brodersind — og fik os således
en ekstra portion af det gode gul-

laschkød; kartofler var der des-
værre ikke med — og desværre
kunne det tilbragte jo kun ræk-
ke til os præster og ikke til ka-
rantæneblokkens øvrige ca. 250
beboere.

B LANDT de få besøgende præ-
ster, som jo havde bestukket
vore vagtposter for at komme
ind til os, var også en norsk
provst; han havde hørt, at der
blandt de nyankomne var tre
danske præster; nu havde han af
sit privatforråd — sparet op fra
Røde Kors pakker — forskelligt
lækkert med til os; jeg husker
navnlig en stor 2 pounds konser-
vesdåse med meget velsmagende
fiskeboller; den brugte vi siden
til at forøge værdien af 2 dages
middagssuppe. Jeg behøver vel
ikke at sige, at efter at vi 3 dan-
skere den 15. januar var blevet
overført til præsteblokken, fik vi
et meget kammeratligt og hjer-
teligt forhold til den norske
provst Robertstadt; han blev vor
inderlig gode ven, altid hjælpsom
og næsten for rede til at dele ud
af sine forråd af madvarer, som
— mærkeligt nok — venner in-
den for og uden for hans menig-
hed i Norge fik lov til at sende
ham.

Men tilbage til julen. Ja, min
fortælling om den er egentlig
forbi nu. Men lad mig slutte med
at nævne, at den tro, at „Han,
som har hjulpet hidindtil, Han
hjælper nok herefter“, den styr-
kedes i høj grad for os tre dan-
ske præster gennem vor oplevel-
se af julen; for det havde han
gjort så tydeligt, både timeligt
og — hvad der betød endnu me-
re — åndeligt. Derfor kan vi
takke også for julen 1944 — selv
om den oplevedes i koncentra-
tionslejr. Kai Lænkholm.

DÆKKO

Presenning Kompagni A/S

GLENTEVEJ 49-51 . KØBENHAVN NV . TELEFON ÆGIR 5051 - 5052 - 5053
AALBORG . AARHUS . ESBJERG . FREDERIKSHAVN . HERNING . HORSSENS . KALUNDBORG
KOLDING . NYKØBING F. . ODENSE . RANDERS . RINGSTED . RØNNE . SØNDERBORG

Hammers Restaurant

Telefon 50 11 12

O. F. VOIGT

ESPLANADEN 26
KØBENHAVN K.

VALDEMAR CRONE A/S

GRAABRØDRETORV 16
KØBENHAVN K.

ISHØY OG MADSEN

RÅDGIVENDE INGENIØRER
M. ING. F. - M. AF I.
VODROFFSVEJ 4 B - KBH. V.

HANDSKE- & LÆDERVARE-
v/ Knud Olsen **MAGASINET**
Torvet 11 — Lyngby

KØBENHAVNS
GALVANISERINGS-ANSTALT
Tegholmgade 15, Kbh. SV.

CHLORIDE AKKUMULATORFABRIKKEN A/S

MYNSTERSVEJ 6 — KØBENHAVN V.

WESTERBY

Vesterbrogade 12—14 København V Central 8116

K. GYLDENSTEIN

KLARERING, SPEDITION & KØRSEL
BREDGADE 73 — KØBENHAVN — TLF. MINERVA 477

DANSK REJSEBUREAU

ØSTERGADE 3 — KBH. K. — TLF. BYEN 2606

VILH. PETERSEN & CO.

TORDENSKJOLDSGADE 31 KØBENHAVN K.

P. HERSKIND DIEMAR
INGENIØR, CAND. POLYT.

Ø. SØGADE 32 KØBENHAVN K.

Veje Gud tør kende —

★ ET JULEEVENTYR ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

En kold vind blæser barsk ind over dødens have — Mørket sænker sig og åbner for den ensomhedens kløft, hvori minderne gemmes, de minder der engang var levende mennesker af kød og blod, men som i dag kun er et kompagni gravstene, omkransede af små buskbomhække.

Der er stille herude; et stilhedens brus, som kun afbrydes af S-togenes nervøse rytmer.

Juleaften

*Stilhed og ro — på land, som i by,
og kun for en stakket stund —
så kom dog mit barn og giv mig et kys
på min gamle, rynkede mund.
Mind mig om da du som lille sad
tillidsfuldt, ømt på mit skød
og hørte os voksne synge om ham,
der i Bethlehems-staden blev født.*

*Tænd i mit hjerte det julelys,
som på træets grene du ser.
Lys om forhåbning, om snarlig fred
i en verden, hvor ondskab kun sker:
nyt beredskab til krig og mord,
atombomber — våben og fly —
i stedet for: fred på en larmende jord,
hvor negre og hvide dog bor.*

*Se på de strålende julelys,
hvor skønt de på grenene skinner,
langsomt og blafrende brænder de
ned, men minderne fast os binder.
Også vi gamle var børn, som I,
der nu synger julens sange.
Også hos os var det jul — engang —
med ungdommens festlige klange.*

WILLADS JENSEN

Fire dage før jul foran en kammerats grav.

„Far, tror du vi får julesne i år?“

„Jeg ved det ikke, min dreng; den, der lever, får se.“

„Far, det er længe siden vi har haft julesne i Danmark.“

„Da jeg var barn faldt sneen fin og hvid på mine skuldre; efter krigen syntes det mig, som sneen falder usynligt på menneskenes sjæle.“

„Kan denne sne da aldrig tø op, far?“

„Jo, når blot I vil det, mine drenge; det er derfor jeg hver jul tager Jer med herud i mine venners kreds, netop fordi I skal komme på fornavn med næstekærligheden. Fremtiden er jeres, I skal fortsætte ad den vej, hvor egne segnede, og hvor engang vi, fra min tidsepoke, skal lægge os til hvile ved en sommerduftende grøftkant; I skal også følge VEJEN, GUD TØR KENDE.“

„Hvor findes den vej, far?“

„Den findes inde i dig selv, min dreng; den findes i kampen for alt hvad du har kært, om så prisen skal være døden. Ikke blot for dig selv, din kone, dine børn, din bil og det sidste afdrag på fjernsynsapparatet; for det er kun egoismens jeg.“

Det er vor slægt det gælder, thi din næste er skabt af kød og blod som dig selv, svigter du næsten, forråder du dig selv; husk det!“

„Ja, men far, så bestemmer vi jo faktisk selv vor egen værdi!“

„Netop, og det var det, de vidste, det kan jeg indestå for, da 31 af dem var mine personlige venner fra lejren.“

I kender dem snart selv, jeg har år efter år fulgt jer til hver eneste een af dem, I kan se dem lyslevende, I ved hvordan de var klædt og I kender deres tale. De er ikke blot gravstene for mig, ej heller for jer, og de skal forblive levende, så længe der findes et Danmark på verdenskortet.

Vi, der har kendt dem personligt og

som lovede dem at videreføre deres idealer, slutter op om Kammeraternes Hjælpefond og vort blad „Pigtraad“, bladet, der er bindelimen mellem os, det er vor måde at sige dem tak på, og vort bidrag til deres efterladte og til de syge, betragter vi, der slap med livet i behold, som en billig og overkommelig forsikring. Det bliver jeres opgave, børn, når I blader i „Pigtraad“, at sørge for, at jeres børn omfatter dødens have til livets have, ved at I, ved jert eget eksempel, leder efterslægten ind på den eneste rette vej, den vej som fars døde kammerater fulgte, nemlig:

VEJEN, GUD TØR KENDE.

Glædelig jul.

Peter Hanius.

Dagbogsblade

19/11.

Fyret, fordi han nægtede at trykke forsvar for KZ

En voldgiftsret i Coburg har kendt afskedigelsen af en typograf, der nægtede at være behjælpelig ved trykningen af en artikel, der forsvarede de nazistiske koncentrationslejre, for lovlig.

Artiklen, der fremkom i det naziorienterede tidsskrift: „Neues Europa“, var skrevet af udgiveren, Arthur Erhardt. I artiklen fastslog Erhardt, at de mennesker, der blev sat i de nazistiske koncentrationslejre, selv havde været ude om det.

Typograf Helmut Schammler, hvis far har været i koncentrationslejr, erklærede overfor voldgiftsretten, at han på dette grundlag havde nægtet at trykke artiklen. Retten fandt imidlertid, at Schammler var forpligtet til at følge sine overordnede ordre. Det blev fremhævet, at typografen ikke havde ret til at sætte sig imod bladets redaktionelle indhold, da han ikke var ansvarshavende redaktør.

Udgiver Erhardt ventes i den nærmeste fremtid anklaget for at have bragt den vesttyske stat i fare og for at have fremsat injuriende beskyldninger imod medlemmer af den vesttyske regering.

TOBAKSINDUSTRIEN

VESTER VOLDGADE 111

KØBENHAVN V.

En TOWER GLOBUS er den oplagte gave

— til både voksne og børn

En TOWER GLOBUS er ikke blot nyttig, men virkelig uundværlig i vor tid, hvor det vrirler med geografiske navne i aviser og i radioen. En globus er smuk og dekorativ — og vælger De en lysglobus, har De tillige en fiks og original hyggelampe.

DANSK KVALITETSARBEJDE MED VERDENSRY

Priser: 32-, 46-, 65- og 76-
med lys: 88-, 125- og 188-.

HASSINGS FORLAG

Europæiske Vare- & Rejsegodsforsikrings A/S

NORDISK PIRELLI

AKTIESELSKAB

BRDR. DAM A/S

RENTEMESTERVEJ 69 — KBHVN. N.V.

Betydelig kammeratskabshjælp

er stadig en nødvendighed

BESTYRELSESMØDE I KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Formanden for Kammeraternes Hjælpesfond, konsul Kaj V. Dahl.

Kammeraternes Hjælpesfonds bestyrelse holdt sit halvårige møde i Århus lørdag den 30. november. 12 medlemmer havde givet møde. Forinden havde forretningsudvalget holdt et møde på 2 timer.

Formanden, konsul Kaj Dahl, Horsens, bød velkommen til fondens 25. bestyrelsesmøde.

Formanden udtalte endvidere:

I fondens afviklingsperiode kan problemerne ikke være store og mange. Løbende sager kan som regel ekspederes på kontoret rent administrativt, idet adskillige mindre hjælpesager er ret oplagte, ligesom mange års arbejde med hjælpesager af forskellig kategori har skabt en vis fast praksis.

Fonden har i dag 773 medlemmer. Vi har gennem årene behandlet 1162 hjælpesager, hvoraf 196 er afslået og 34 henvist til frihedsfonden.

Vi har bevilget 678 hjælpesager, 49 lån, 139 invalidelegater, 62 studielegater og 4 studielån. Endelig har vort feriehjem på Kegnæs, der på bestyrelsens vegne står under tilsyn af Otto Schmidt, Kolding, været meget fint

belagt. I år har ikke mindre end 12 familier i sæsonen 1957 søgt glæde og sundhed dernede i de skønne omgivelser.

Mere i det stille har Kornbeck som sædvanligt arbejdet for at skaffe kammerater arbejde, hvilket også i flere tilfælde er lykkedes ham.

I indeværende år indtil 1. oktober har fondens indtægter andraget små 10.000,- kr., hvortil imidlertid kommer overskud fra Pigtråd i samme tidsrum godt 39.000,- kr.

I denne periode er kammeratskabshjælpen udbetalt med 20.663,45 kr., studielån ydet med 1.000,- kr., lån med 1,225 kr., studielegater 2.685,- kr. og invalidelegater 9,392 kr., så det forekommer mig, at disse tal taler deres tydelige sprog, at der endnu er brug for os, hvorfor afviklingen også bør foregå i et roligt tempo.

Vi er heller ikke ganske uformuende, idet fondens aktiver pr. 1. oktober 1957 udgjorde den nette sum af 91.529,43 kr.

Formanden udtalte sin anerkendelse af Kornbecks arbejde i erstatningsudvalget og rettede en hjertelig tak til Fosmark for hans redaktion af bladet Pigtråd.

Redaktøren af bladet Pigtråd, overlærer Johs. Fosmark, aflagde derefter beretning om arbejdet med bladets redaktion.

Han gav en nærmere begrundelse for de standpunkter, bladet havde indtaget i en række aktuelle forhold. Det var hans ønske at lede bladet sådan, at det var en opmuntring for de mismodige, der fristes til at sige, at alt er glemt, og at kampen havde været forgæves. Det er ikke glemt — og det har ikke været forgæves.

Lederen af fondens kontor arkitekt H. Kornbeck aflagde beretning om Fællesudvalgets arbejde med erstatningskravet overfor Tyskland.

Der forelå en henvendelse fra en kreds af nordmænd angående rejs-

ning af et mindesmærke for minister Ditlef. Man vedtog at fonden vil hjælpe med at gennemføre arbejdet, men der indhentes nærmere oplysninger, inden man tager den endelige stilling til sagen.

Sluttelig behandlede 12 ansøgninger om hjælp.

Hvor de havnede efter flugten

Af den seneste statistik fra FNs flygtninge-højkommissær fremgår det, at de ungarske flygtninge er fordelt således mellem landene:

Argentina	624
Australien	5913
Belgien	3329
Brasilien	518
Canada	18158
Chile	163
Colombia	145
Costa Rica	3
Cuba	6
Danmark	1110
Dominikanske republik	581
Ecuador	1
England	21060
Finland	1
Frankrig	9619
Holland	3411
Iraq	1
Irland	540
Island	52
Israel	1928
Italien	3990
Luxembourg	222
New Zealand	922
Nicaragua	4
Norge	1471
Portugal	3
Schweiz	12247
Spanien	14
Sverige	5575
Sydafrika	1292
Tyrkiet	505
Tyskland	14715
USA	32069.
Uruguay	4
Venezuela	151

Ialt 140,390

På det tidspunkt, statistikken blev udarbejdet, var der endnu ca. 55,000 ungarske flygtninge i Østrig og Jugoslavien. I den forløbne tid er 27,000 af dem anbragt i forskellige lande.

REX-ROTARY duplikatorer
REX-RECORDER diktoreanlæg
CONTEX regnemaskiner

**ZEUTHEN &
AAGAARD** A/S

København: Esplanaden 6. MI 3795
Århus: Park Allé 9 — Telf. 3 36 99

BAADH & WINTHERS EFTERFØLGER

KØBMAGERGADE — KBH. K.

L. F. MØRCK & CO.

KNABROSTRÆDE 3
KØBENHAVN K.

SKANDINAVISK KONTROL A/S

A. L. DREWSSENSVEJ 2
KØBENHAVN

WALTRICH

FINSENSVEJ 12
KØBENHAVN F.

POLYPLEX

DANISH-AMERICAN PLASTICS COMPANY A/S
ØSTMARKEN 3 — SØBORG
TLF. SØBORG 8600

Drost & Rye Petersen

HEIMDALSGADE 6, N.
C. 7270

DANSK OVERSØISK MOTOR INDUSTRI A/S

GLOSTRUP

CHRISTENSEN & MODLERS EFTF.

BLIK — SANITET — GAS — VAND — VARME
VALBY TINGSTED 5 TLF. VALBY 1176 og 1092

A/S PANTHERA

Marielundvej 49 Herlev

BYGGERIETS MASKINSTATIONER, AKTIESELSKAB

Udlejning af kraner og andet entreprenørmateriel
Vester Farimagsgade 31 — København V. — Tlf. MI. 3870

Erstatningskravet overfor Tyskland

Hvor meget udbetales og hvornår?

Berlingske Tidende bragte d. 21. nov. en artikel, omhandlende „Tyske erstatninger til udenlandske tidligere politiske fanger“.

Der er ikke tvivl om, at Berlingske Tidende har sin viden fra pålidelig kilde, men — på den anden side er der al mulig grund til foreløbig at stille sig afventende.

Det danske udenrigsministerium havde så sent som den 25/11 57 ikke modtaget nogen som helst officiel bekræftelse på, at Tyskland var villig til at betale erstatning til de udenlandske tidligere fanger, og det kan på nuværende tidspunkt derfor slet ikke vides, hvor stor en sådan erstatning bliver — eller kan blive.

Fangeorganisationer i Norge, Danmark, Holland, Belgien, Luxemburg og Frankrig har i hvert sit land dannet tværpolitiske sammenslutninger med det ene formål at bistå deres regeringer, hvor en sådan bistand er mulig og ønskelig, og de pågældende lande + England og Grækenland søger at løse spørgsmålet samlet — gennem enslydende regeringserklæringer til Forbundsregeringen i Bonn.

Erstatningskravets størrelse udregnet på grundlag af den tyske lov.

Når der overhovedet har været nævnt tal på nuværende tidspunkt, så må det ses på den baggrund, at Tyskland har lavet en lov med forskellige erstatningssatser, men indtil nu har denne lov kun været gældende for tyske statsborgere + personer, der opfylder (nogle) nærmere angivne bopælsbetingelser.

Penge kan ikke erstatte de forbrydelser, de udenlandske fanger har været udsat for, men man er i fangekredse rundt om i Europa nogenlunde enige om, at de tyske erstatningssatser kan accepteres, såfremt Tyskland vil tilbyde en erstatning på lige fod med tyske politiske, tidligere fanger, men dette spørgsmål er altså

endnu ikke besvaret fra tysk side.

På nuværende tidspunkt er det derfor kun muligt — med nogenlunde sikkerhed — at sige HVAD en dansk politisk ex-fange — ville kunne påregne i erstatning, HVIS den tyske erstatningslov blev udvidet til også at omfatte udenlandske fanger.

Der er sikkert grund til at tro, at hele erstatningsspørgsmålet i den sidste tid har udviklet sig i gunstig retning, men først når det tyske svar til de respektive regeringer foreligger, vil det være muligt for den danske regering at give Fællesudvalget nærmere oplysninger om fordelingen af erstatningsbeløbet.

Mange interesserede spørger.

Fællesudvalget og Kammeraternes Hjælpefonds medlemmer har, som følge af den sidste tids oplysninger om evt. tyske erstatninger modtaget en række henvendelser om muligheder for erstatning, og ganske naturligt er de to hyppigst forekommende spørgsmål:

Hvor meget får vi i erstatning, og Hvornår får vi denne erstatning?

Begge spørgsmål må vi i øjeblikket besvare med et: Det ved vi intet om endnu, men vi skal gennem „Pigtraad“ holde tidligere politiske fanger underrettet så snart vi gennem det danske udenrigsministerium får autentiske oplysninger.

En række interessante emner i forbindelse med Tysklandserstatningerne vil i de kommende numre af „Pigtraad“ blive nærmere behandlet.

H. KORNBECK.

Kontakt er skabt til mange sider i samarbejdet om erstatningskravet overfor Tyskland

Erstatningskravet er rejst rent konkret — men afgørelsen er ikke faldet

For nogle år siden rejstes ved Kornbeck spørgsmålet om erstatninger til de tidligere danske politiske fanger for de skader, der på forskellig måde var påført dem under den tyske besættelse. Som bekendt arbejdede Kammeraternes Hjælpefond en tid med sagen, indtil denne var sat i gang, og indtil der var dannet et fællesudvalg af tidligere politiske fanger til sagens videre bearbejdning, idet selve opgaven som sådan egentlig lå udenfor K. H.s virkefelt. Fællesudvalget har navnlig fra efteråret 1956 på forskellig måde arbejdet intenst med sagen. Man har haft møder med danske og udenlandske fangeorganisationer, og navnlig har man efterhånden fået et nært samarbejde med Udenrigs- og Socialministeriet.

Oprindeligt havde den danske regering i fællesskab med 7 andre vest-

europæiske lande, en ugestid før den tyske erstatningslov blev bekendtgjort, sendt en note til Tyskland. Det var en selvfølge, at man på det sene tidspunkt ikke kunne øve nogen som helst indflydelse på den tyske lovs formulering, og formuleringen af denne lovs § 4 medførte da også i store træk, at alle ikke-tyskere og ikke i Tyskland bosatte personer blev udelukket fra erstatning. Siden har sagen været forhandlet mellem de respektive lande, og i foråret 1957 fremsendte Tyskland et tilbud, som den danske regering og de andre lande, man står sammen med i dette spørgsmål, afslog i fuld overensstemmelse med synspunkterne i fangekredse.

På dette tidspunkt havde Fællesudvalget skabt en ganske god kontakt mellem de forskellige landes fangeorganisationer, og i store træk blev

REJSEBUREAU

G. SALICATH & CO.

Tordenskjoldsgade 25
København K.
Tlf. Byen 8712

PAUL LEMBECK

CIVILINGENIØR M. INF. F.
GRUNDTVIGSVEJ 5
KØBENHAVN V.

K. B. LARSEN

CIVILINGENIØR
Frederiksgårdsalle 4, Kbhvn. F.
Tlf. Fasan 1072

WORLD TOURIST

BREDGADE 10,
COPENHAGEN

CARL BØRGESEN

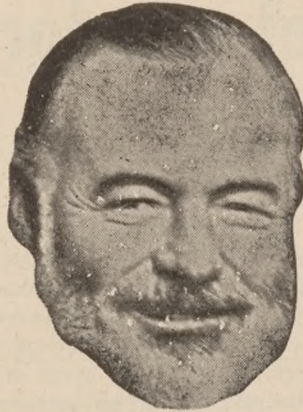
BREDGADE 20
KØBENHAVN K.

P. ANDERSENS EFTF.

Mejerianlæg - Køleanlæg
København-Vanløse

J. CHR. SØRENSEN & CO. A/S

Titangade 15 — København N.
Ægir 7200

Se —

Hemingway-folkeudgaven 1—10 til
4,85 pr. bind hos Deres boghandler!

J. H. SCHULTZ FORLAG

**CARL JÜRGENSEN'S
ELEKTROMOTOR & APPARAT FABRIK A/S**

BROHUSVÆRK — GENTOFTE

DAN-TRANSPORT A/S

VESTERGADE 33 — KØBENHAVN K.
MINERVA 1688

Firma S. FRIEDLÆNDER's eftfl.

ST. KONGENSGADE 63 — KØBENHAVN K.

HOFFENSETS

OFFSET — RPRODUKTION

BLÅGÅRDSGADE 23 B

TLF. LU. 4360

J. K. NIELSEN & RAUSCHENBERGER

RÅDGIVENDE CIVILINGENIØRER M. I. F.

FREDERIKSGADE 17³ KBH. K.

MINERVA 6171

NORDISK TEGNEMASKINE INDUSTRI A/S

BOMPORTEN 1

GENTOFTE 5181

det derfor Fællesudvalgets synspunkter for afslaget, der blev gældende.

Muligheder for videre forhandling

I det tyske svar var der imidlertid åbnet mulighed for videre forhandlinger, og Fællesudvalgets næste opgave var derfor at søge at nå frem til sådanne formuleringer af fangernes krav, at disse forhandlingsmuligheder kunne udnyttes. I august 1957 lovede Tyskland at tage sagen op til yderligere behandling og at fremsende et svar.

Fællesudvalget arbejdede videre med at vinde de øvrige europæiske fangekredse for synspunkter, hvorefter erstatningskravet stilledes op på et folkeretsligt grundlag, som ville være vanskeligt for Tyskland at afslå som forhandlingsbasis. Man nåede her frem til det centrale i selve sagen og det, som nedenfor er gengivet som Fællesudvalgets kommentarer til den tyske erstatningslov af 29/6 1956. Disse kommentarer vandt genklang forskellige steder og blev navnlig med begejstring modtaget af tyske fangekredse, der loyalt gik ind for de danske krav og støttede disse i forholdet til deres egen regering. Fællesudvalget havde som sædvanlig forhandlet med det danske udenrigsministerium og socialministeriet om kommentarerne.

De tyske fangeorganisationer går ind for de danske krav

Der skete derefter det, at de tyske fangeorganisationer efter et stærkt

Fællesudvalgets kommentarer til Den tyske Erstatningslov af 29/6 1956.

Ved gennemgang og vurdering af de enkelte paragraffer må man holde sig for øje, at det er en tysk lov givet for tyske statsborgere eller sådanne personer, som opfylder de meget omtalte bopælsregler i lovens § 4.

Reglerne må således ses på baggrund af, at de ikke kan overføres til udlændinge: 1) fordi der for disse kommer et ganske andet moment ind i forholdet til det tyske rige via krigstilstanden, som ikke gælder for tyskere, og 2) på grund af bopælsreglen i § 4.

De personer, som loven er givet for, har ikke været og ikke kunnet være

pres på deres regering fik foranlediget forskellige presseudtalelser i Bonn, der som bekendt for nylig medførte meddelelser i den danske presse om, at tyskerne nu var villige til at forhandle spørgsmålet, og på dette punkt befinder problemerne sig i dag.

Man ved således ikke, om det ender med erstatning eller i bekræftende fald, hvor stort beløb erstatningen vil vedrøre. På dette punkt vedr. størrelsen har Fællesudvalget taget udgangspunkt i den tyske lov, der er meget grundigt udarbejdet og forudser alle arter skader og skadesanmeldelser. Loven accepterer en skadesanmeldelse med blot sandsynliggørelse af skadeskravet og pålægger den tyske stat at føre modbevis. Tilsvarende linier kan man ikke forvente fulgt her i landet. Hvis der bliver tale om erstatning, bliver det antagelig på den måde, at den tyske regering til den danske regering overfører et beløb, hvis anvendelse den danske regering derefter må træffe nærmere bestemmelse om.

Konsekvensen her er selvfølgelig, at man ikke blankt kan rette sig efter de nedenfor gengivne uddrag af den tyske lov, idet denne kun kan være vejledende og kun for de tilfælde, som den danske stat til sin tid skønner, man vil tage op til behandling.

Da Fællesudvalgets kommentarer kommentarer antagelig i en vis udstrækning vil blive brugt under forhandlingerne, kan det have interesse at gengive dem her i deres fulde ordlyd.

i krigstilstand med det tyske rige, modsat hvad der gør sig gældende for netop vore forhold.

For tyskerne får loven derfor karakteren af skadelsholdelse for følgerne af indre politiske kampe og for følgerne.

Vi må derimod fastholde vort eget ofte præciserede standpunkt, at vi ikke skal have betaling eller erstatning for at have kæmpet for vort land, men derimod vel erstatning for inhuman behandling af folkeretsstridig karakter. Denne erstatning kan naturligvis ikke være afhængig af bopæl.

Det er vort standpunkt, at de skader der er tilføjet de danske tidligere politiske fanger, må bedømmes ud fra de almindelige folkeretslige regler. Dette gælder i første række adgangen til at melde sig som skadelidit.

Vi vil derfor som et andet hovedstandpunkt fremhæve, at vor gennemgang af den tyske erstatningslov ikke så meget tager sigte på at undersøge denne vor adgang til at kræve erstatning efter gældende tysk ret som at tilvejebringe et sammenligningsgrundlag for vore kravts størrelse og beregning, idet vi stedse har hævdet, at vi, for så vidt satserne drøftes, ikke vil stilles ringere end de personer, som den tyske lov omfatter, muligt dog i visse tilfælde med hensyntagen til større eller mindre „sagsløshed“.

Det, der skal erstattes, er behandlingen

Med hensyn til vort første punkt: Adgangen til at melde sig som skadelidit, gentager vi, at det, der skal erstattes, er den behandling, der blev fangerne til del, og som ved en afgrund af umenneskelighed adskilte sig fra den militære fanges lod og fra alm. straffefangers kår.

Med andre ord: Den, der er fange af årsager med paralleller til den militære fange og har fået en tilsvarende behandlig, kan efter vor mening ikke rejse krav på erstatning.

Den politiske fange (herunder også den egentlige modstandsbevægelse, franc-tireurs) kan vel ikke kræve behandling som militær krigsfange og næppe helt som alm. straffefange, men dog fuldt ud human adfærd på folkerettens grundlag.

Der ligger i dette standpunkt fra vor side en anerkendelse af de almindelige og på folkeretsligt grundlag foretagne militære og politimæssige foranstaltningers berettigelse. En besættelsesmagt må samtidig med sit ansvar for opretholdelse af ro og orden på det besatte territorium også kunne træffe de hertil fornødne rimelige foranstaltninger. Besættelsesmagten må kunne bekæmpe modstand, herunder både spionage, sabotage, propaganda og lignende direkte „kamphandlinger“ mod besættelsesmagten. Det, vi derimod må kræve,

DANALITH A/S

VESTERGADE 33
KØBENHAVN K.

GREYHOUND

DANSK GUMMI INDUSTRI
Axel D. Duckert
Vandtårnsvej 110—112 - Søborg
Tlf. Søborg 8586

Monies & Andersens eftf. A/S

K. K. L. Simonsens eftf.
Frederiksborggade 22
Tlf. Central 1325 - Byen 9432
København K.

AAGE MONIES CIVILINGENIØR

Ny adresse:
EIVINDSVEJ 49
CHARLOTTENLUND - OR. 5575

KEMP & LAURITZEN A/S

RØNNOWS DAMPVASKERI
Tøjet hentes og bringes
Skoleholdervej 26 Utterslev

HEDEHUSENES BRUGSFORENING

M. FOLMER ANDERSEN

RADGIVENDE CIVILINGENIØR F. R. I.
ST. KONGENSGADE 114 - KØBENHAVN K. - TLF. BY. 7082

SVEND PETERSEN

AUT. VOLVO FORH.
JAGTVEJ 155 - KØBENHAVN N. - ÆGIR 8501

CHR. KROGH

DRONNING OLGAS VEJ 33, KØBENHAVN F.
TLF. FASAN 298 - FASAN 162

AKTIESELSKABET

BRØDRENE HARTMANN

LYNGBY

SCANDINAVIAN-AMERICAN

NYLON-HOSIERY A/S

NÆRUM

er erstatning for de efter folkeretten uberettigede foranstaltninger, herunder også den folkeretsstridige behandling af fangerne.

En følge af dette vort standpunkt er imidlertid også, at de folk, der ikke direkte har bekæmpet besættelsesmagtens berettigede foranstaltninger, men ydet hjælp til folk, der uberettiget forfølges af denne, må anses som sagesløse og dermed erstatningsberettigede.

De punkter, hvor besættelsesmagten har savnet folkeretsligt grundlag

Skematisk kan stillingen rekapituleres således:

GRUPPE I.

Herunder henføres tilfælde, hvor besættelsesmagten har savnet folkeretsligt grundlag for indskriden.

A. Frihedsberøvelse eller mishandling, hvor det eneste grundlag har været vedkommendes race, (passive) politiske opfattelse eller bistandsydelse til andre personer, der alene af disse årsager er forfulgt.

B. Drab af samme årsager.

C. Drab, mishandling eller frihedsberøvelse uden nogen som helst begrundelse i vedkommendes forhold.

GRUPPE II.

Personer, der ved deres aktive forhold direkte har bekæmpet besættelsesmagten, eller har ydet bistand til sådanne personer, og derved har givet sagligt grundlag for indskriden. Her kan efter vor mening selve denne indskriden og dens naturlige følger ikke begrunde noget erstatningskrav. Vi skelner derfor her imellem:

A. Personer, som er blevet behandlet i overensstemmelse med almindelige folkeretslige regler, som ikke kan gøre erstatningskrav gældende. Herunder hører også sådanne skader på liv eller helbred, som er tilføjet under kamphandlinger, hvori vedkommende aktivt tog del.

B. Personer, der er blevet underkastet en folkeretsstridig behandling, hvortil efter vor formening uden yderligere bevis kan henregnes:

1) Likvidering uden dom.

2) Underkastelse af tortur eller lignende uciviliserede afhøringsmåder.

3) Ophold i danske eller tyske fængsler under forhold, der adskiller sig fra normale humane grundsatninger.

4) Anbringelse i de egentlige koncentrationslejre. Sådant anbringelse anses i alle tilfælde for erstatningsgrundlag ud fra det saglige og velkendte forhold, der foreligger om disse lejres beskaffenhed. Til de egentlige koncentrationslejre vil vi ikke henregne Høiserød og Frøslev, hvor forholdene må bedømmes i hvert enkelt tilfælde parallelt med ophold i fængsler.

Raceforfølgelse

ad gruppe I.

Jøderne i almindelighed er efter vor mening et klart eksempel på de personer, der kun som følge af race og ikke som følge af kamphandlinger mod besættelsesmagten falder ind under de tilfælde, hvor der savnes retsligt grundlag fra besættelsesmagtens side for indskriden.

Med hensyn til kommunisterne vil antagelig det samme være tilfældet, for så vidt arrestationer er sket som et almindeligt led i partibekæmpelsen og ikke som følge af den pågældende persons arbejde mod besættelsesmagten. Muligt kan der mod dette standpunkt indvendes, at partiets almindelige parole og medlemmernes disciplin overfor partiet måtte medføre, at besættelsesmagten med rette ville kunne betragte enhver kommunist som erklæret modstander.

Om politiet kan lignende synspunkt gøres gældende, selvom man også her på forhånd må holde for, at den almindelige arrestation savner retsgrundlag. Herimod indvendes, at politiet igennem en række handlinger havde tilkendegivet en klar indstilling mod besættelsesmagten. Endvidere må erindres om, at den øverste leder af besættelsesmagtens politimyndighed i Danmark, Pancke, under afhøring efter krigen erklærede, at arrestationen af politiet var sket ud fra erfaringer, gjort under invasionen i Frankrig. Man havde her erfaret, at politiet som organisationskorps klart havde stillet sig på de allieredes side mod tyskerne. Et tilsvarende forhold ville man undgå her i landet. Såfremt dette synspunkt tillægges bærekraft,

vil det medføre, at politiet må overføres fra gruppe I til gruppe II, men her til gengæld falde ind under dem, der blev anbragt i koncentrationslejre, og derfor bliver erstatningsberettigede efter reglerne under II B. 4) om den der nævnte retsløse behandlingsmåde.

Under gruppe I vil vi således som tidligere nævnt kun placere personer, der ikke ved deres aktive optræden har gjort besættelsesmagtens indskriden retsligt begrundet, samt sådanne personers hjælpere (også tilflugt).

ad gruppe II.

Da denne gruppe omhandler personer, der ved deres aktive forhold direkte har bekæmpet besættelsesmagten, må man her se bort fra alle påregnelige skader på liv, helbred og formue, som står i rimelig forbindelse med deres optræden, når de er forvoldt ved en naturlig reaktion inden for folkerettens grænser. Man må under dette afsnit endvidere medinddrage personer, som vel ikke aktivt har deltaget i bekæmpelsen af besættelsesmagten, men som dog ved deres optræden har udsat sig for en rimelig risiko, f. eks. ved deltagelse i sammenstimlen eller sammenkomster, hvis forløb i sig selv har været af en sådan art, at en indskriden var berettiget.

I store træk må man under denne gruppe godtage alle foranstaltninger truffet som følge af afsagte domme, indtil der bevises fejl under den stedfundne rettergang. Alle de rimelige følgevirkninger af personers deltagelse i modstandskampen må holdes uden for det egentlige erstatningsområde. Dette gælder både skade på liv og helbred samt på de økonomiske områder. Hvis en person under kamphandling er tilføjet sådanne skader, at han senere også efter krigen sættes ude af stand til at drive sin forretning, afslutte sin uddannelse eller lignende, kan der ikke fremsættes krav om skadesløsholdelse herfor.

Det fremgår imidlertid klart af fremstillingen, at det er alle de følger, der kan henføres til folkeretsstridig behandling, som for denne gruppe personer begrundes et erstatningskrav.

H. W. BOND

METALVAREFABRIK
GLIMVEJ 27
HVIDOVRE 1468 — 1462

REOFON

KONGELYSVEJ 21
GENTOFTE

ALFRED PETERSEN

NY ADELGADE 8—10
KØBENHAVN K.

BYENS PROTOKOLFABRIK

Peter Hvitfeldsstræde 9
Tlf. 13684

O. PLANTENERS EFTF.

V. Petersen & E. Schmidt
Lyngbyvej 241

HAVNEARBEJDERNES FÆLLESFORBUND

København V.

HOLBEK & CO.

Finsensvej 39 Kbhvn. F.

BOGTRYKKERIET TERTIA

Værkstedvej 26 Valby

AKTIESELSKABET

DANSK DAMMANN ASFALT

AMALIEGADE 15 — KØBENHAVN K.

PREBEN SCHØNING

RÅDGIVENDE INGENIØR M. ING. F. OG F. R. I.
RÅDHUSPLADSEN 4 — KBHVN. V. — PALÆ 2900

FERD. ANDERSEN & CO.

NYTORV 5 — KØBENHAVN

K. L. M.

DET KONGELIGE HOLLANDSKE LUFTFARTSELSKAB

Shellhuset — Kampmannsgade 2

NORDISK COPYRIGHT BUREAU

UPSALAGADE 24 — KØBENHAVN Ø.

CARSTEN WARBURG

ROSENVÆNGETS ALLE 48 - KØBENHAVN Ø. - C. 7274

BRASILIANSK KAFFE KOMPAGNI A/S

FREDERIKSGADE 19 — KBH. K.

AKTIESELSKABET MARITIME AGENCY

BREDGADE 36 — KØBENHAVN K.

BYENS KLICHE ANSTALT

FREDERIKSSUNDSVEJ 269 - BELLA 5666 - BRØNSHØJ

Minimalt de satser, den tyske lov anvender

Hvis erstatningskrav i henhold til foranstående synspunkter skal gøres gældende, må vi som minimum kræve de satser anvendt, som er givet i den tyske lov af 29/6 1956 for tilsvarende skader. Det vil af fremstillingen ses, at en lang række personer, som i Tyskland vil være erstatningsberettigede, i henhold til vore synspunkter må udelukkes i Danmark. Begrundelsen er forskellen mellem indre politisk bekæmpelse af politiske systemer på den ene side og rene „krigsmæssige“ modarbejdelser af besættelsesmagten på den anden side.

De tingskader, der ofte er opstået ved selve arrestationen, er i Danmark blevet dækket og ligger derfor i første række uden for det, som fangeorganisationerne har beskæftiget sig med. En overvejelse bør muligt føre til, at man principielt lader fangerne rejse disse krav overfor det tyske rige, hvorefter man drøfter, hvilken modregning der i Danmark bør finde sted med tidligere modtagne erstatningsydelser. Dette modregningsforhold kan iøvrigt komme frem på flere andre felter, f. eks. hvor tab på indtægtsnedgang kan rejses overfor Tyskland, men er dækket af danske myndigheder.

Helt uden for de forhold, der omhandles i den tyske erstatningslov, mener vi fra dansk side yderligere at måtte rejse spørgsmålet om betaling til fanger både af kategori I og II for tvangsarbejde, de har måttet udføre for tyske myndigheder eller virksomheder. Dette krav opstiller vi på linie med f. eks. den dom, der er faldet i sagen I. G. Farben.

H. C. STEEN HANSEN.

Af vejledende betydning er endvidere selve den tyske lov og navnlig det bilag til loven, som efter tysk praksis indeholder de egentlige bestemmelser. Loven er som nævnt af meget stort omfang, men de vigtigste regler kan antagelig sammentrækkes således:

De vigtigste erstatningssatser

i den tyske erstatningslov af 29. juni 1956 (Gesetzblatt nr. 31) der endnu kun gælder for tyske statsborgere o. lign.

pag. 15 til 27:

SKADE PÅ LIV. (Minimums erstatningssatser).

Til enker el. enkemænd, hvis ægtefælle har mistet livet — rente pr. måned	200 D.M.
Renten bortfalder ved indgåelse af nyt ægteskab — affindelsessum: 24 × den mdl. rente.	
Børn, der har mistet begge forældre (Vollwaise) rente pr. md. (til udg. af det 16. år)	100 „
1 og 2 børn, der har mistet een af forældrene: rente pr. md.	75 „
1 og 2 børn, hvis der betales rente til den efterlevende (far el. mor)	55 „
samt nogle sjældnere tilfælde — i enkelte tilfælde kan renten til børn udbetales ud over det 16. år.	

pag. 28 til 42:

SKADE PÅ LEGEME ELLER SUNDHED.
(Der kræves mindst 25 pct. varig skade).

pag. 29:

omhandler ydelser til helbredelse, invaliderente, kapitalerstatning og forsorg for efterladte.

Mest betydning for danske forhold har
MINIMUMS INVALIDERENTEN.

pag. 32:

fra 25% til 39% INVALIDITET ydes i mdl. rente	100 „
fra 40% til 49% INVALIDITET ydes i mdl. rente	125 „
fra 50% til 59% INVALIDITET ydes i mdl. rente	150 „
fra 60% til 69% INVALIDITET ydes i mdl. rente	175 „
fra 70% til 79% INVALIDITET ydes i mdl. rente	200 „
over 80% INVALIDITET ydes i mdl. rente	250 „

Renten udregnes efter den pågældendes indtægt. Da en minimumsindtægt er lagt til grund for ovenanførte satser, er den normale invaliderente noget større.

pag. 43 til 50:

FRIHEDSBERØVELSE og FRIHEDSINDSKRÆNKNING.

Fast erstatning for alle fangekategorier uden hensyn til indtægt 150 „

pag. 51 til 58: (lovens 4. og 5. del)

TINGSKADE og FORMUETAB.

Erstatning ydes med indtil 75.000 „

pag. 59 til 63: (lovens 6. del)

Påtvungne særavgifter til den tyske stat, næppe nogen betydning for danske forhold.

pag. 64 til 126:

SKADE VEDR. STILLING og FORHOLD —

mindst 25% økonomisk tab.

Der kan opnås i LÅN: 30.000 D.M. 3% rente — afdragsfrit 2 år, afdrag på 10 år.

Der kan opnås i tillægslån indtil 20.000 „

For allerede indtrådte tab kan ydes kapitalerstatning på $\frac{3}{4}$ af

tilsvarende tjenestemandens indtægt dog max. pr. måned 600 „

Forskellige pensionsatser for personer over 65 (kvinder 62)

år mdl. fra 100 — 600 „

I erstatning for AFBRUDT UDDANNELSE ydes normalt 5.000 „

Igangsatte lån efter endt uddannelse kan ydes maximum ... 10.000 „

Ovenstående angiver kun de vigtigste erstatningsatser efter den tyske lov.

H. KORNBECK

A/S Niels D. Kemp jun.
LÆDERFABRIK
ROSKILDE

„**KINO**“
ROSKILDE

REIDL's FOTO
ALGADE 27 — ROSKILDE
TLF. 442

ROSKILDE TURISTTRAFIK
A. P. Hansen
Algade 55 Tlf. 174

JØRGEN C. NIELSEN
Møbler for alle hjem
Roskilde — Tlf. 229

W. MANNICHES EFTF.
Tobaksfabrik
Roskilde

BRØDRENE HENRIKSEN
Smede- & maskinværksted
Grønnegade 16 Roskilde

FARVEKÆLDEREN
Tlf. Rosa 4047
Jernbanegade 1 Roskilde

DYNAMOTOR
Roskilde — Tlf. 931

VALD. EIVIL
Roskilde — Tlf. 281

Roskilde Kontantforretning A/S

C. C. HANSEN A/S

RINGSTEDVEJ 20 — ROSKILDE — TLF. 299

Fjederklemmer — Havemøbler — Klapstole — Brændsel

H. GERMUTH & CO.
ROSKILDE

ROSKILDE TRÆLASHANDEL
v/ Albert West Rasmussen
FREDERIKSBORGVEJ 63 TELEFON 707

LANDBO- OG HUSMANDSFORENINGERNES FRØSALG
ROSKILDE

POUL RASMUSSEN
Snedkermester
Borgerdiget Roskilde

**KAMSTRUPSTIENS
BRUGSFORENING**
Tlf. 488 Roskilde

**LEDREBORG
TØMMERHANDEL A/S**
Roskilde

ISOCRYL
E. Traugott Olsen
Roskilde

H. P. NIELSEN
Isenkram
Tlf. 388 Roskilde Tlf. 388

**HEDEGARDENE OG
OMEGNS BRUGSFORENING**
Tlf. 514 - Roskilde

KAI BOHSE
Farve- og tapethandel
Hovedvejen 125 — Glostrup

WANDEL-PETERSEN
Roskilde

**FABRIKEN
„BØJCO“**
Vibeholmsvej 17—19 Glostrup

**FABRIKEN
ORANA A/S**
Vibeholmsvej 26 Glostrup

ELECTRA
Tlf. 343
Algade 34 Roskilde

**A/S ROSKILDE
TRIKOTAGEFABRIK**
Asylgade 34 Roskilde

Danske og udenlandske fangeorganisationer er — stort set — enige om, at man vil acceptere et tysk tilbud gående ud på at den tyske lov af 29. 6. 1956 udvides til at omfatte *alle* nazismens ofre, men det må dog forlanges, at erstatningsbeløbet udredes til de respektive landes regeringer, der så overtager fordelingen af erstatningsbeløbene.

Hvis Tyskland accepterer dette so-leklare standpunkt, er det muligt at udregne den erstatning — B O D — som Tyskland skal erlægge, og denne vil for Danmarks vedkommende andrage 120,000,000,00 kr.

Som omtalt andet sted i „Pigtraad“ er de erstatningsberettigede tidligere

Erstatning til personer med en indtægt på			
800 kr.: $\frac{3}{4}$ af 800 kr. = 600 kr. + 250 kr. (150 DM.)	=	850 kr./mdl.	
1000 kr.: $\frac{3}{4}$ af 1000 kr. = 750 kr. + 250 kr.	=	1000 kr./mdl.	
1200 kr.: $\frac{3}{4}$ af 1200 kr. = 900 kr. + 250 kr.	=	1150 kr./mdl.	
og maximumbeløb			
1336 kr.: $\frac{3}{4}$ af 1336 kr. = 1000 kr. (600 DM.) + 250 kr.	=	1250 kr./mdl.	

Hertil kommer så andre satser for enker, faderløse børn, invalider i h. t. ovenstående skema.

Den danske stat har sørget for besættelsestidens skadelidte i et langt større omfang end noget andet land og har således faktisk forskudsvis udredt erstatninger, som Tyskland rettelig burde have betalt for længe siden. Der bliver derfor tale om, at den danske regering helt eller delvis skal have disse udlæg dækket, hvilket er en selvfølge.

Det kan dog med nogenlunde sikkerhed siges, at den danske stat ikke ønsker refunderet de beløb, der straks udbetaltes for „svie og smerte“, henholdsvis 25 og 50 kr. pr. uge for ophold i dansk eller tysk lejr eller fængsel.

M. h. t. erstatning for tvangsarbejde, kan der på nuværende tidspunkt slet ikke gives nogen som helst oplysninger, udover at det er folkeretsstridigt at lade fanger arbejde, men hvor stort et krav der her kan rejses, er umuligt at opgive.

Den danske modstandsmand (gruppe 1) kan — stort set — kun regne med en pengeerstatning på 150 Dmark eller 250 kr. pr. fangemåned i tysk koncentrationslejr. I h. t. den skematisk oversigt tilkommer der *gruppe 2* der samlet har tilbragt 4175 fangeår i dansk eller tysk fangeskab (50,100 måneder) 69,510,000 kr., medens modstandsfolkene, *gruppe 1*, der har tilbragt 1500 år i KZ-lejre og 5100 år i danske fængsler og lejre (altså ialt 6600 år eller 79,200 måneder) kun i bedste fald kan regne med et samlet beløb på ca. 4,510,000 kr.

Såfremt modstandsfolkene var berettigede til at kræve erstatning på

politiske fanger delt i 2 grupper: De ubetinget erstatningsberettigede, som vi kalder *gruppe 1*, der omfatter det danske politi, gendarmerne, de danske jøder og de danske kommunister. Alene deres arrestation er folkeretsstridig, såfremt de pågældende ikke er arresteret for direkte modstandsarbejde mod besættelsesmagten. De vil have krav på erstatning fra arrestationsdagen til hjemkomstdagen, og erstatningen vil blive 150 D.mark pr. måned plus $\frac{3}{4}$ af deres tabte fortjeneste under fangeskabet (dog max. 600 D.mark om måneden). For disse to satsers vedkommende: Frihedsberøvelse og tabt arbejdsfortjeneste, kan der opstilles følgende erstatningssatser:

lige fod med personerne under *gruppe 1*, ville kravet stige fra 4,510,000 til ca. 85,000,000 kr.

Man ser tydeligt heraf, at Fællesudvalget, der repræsenterer langt den største del af de tidligere deporterede fanger — på disses vegne — kun kræver erstatning for den folkeretsstridige behandling, de har været ude for, men ikke under nogen form kræver betaling for at have deltaget i kampen for Danmarks sag.

H. KORNBECK.

Det danske krav er på 120 millioner kr.

Af foranstående må man ikke lade sig forlede til på nogen måde at tro, at pengene eller en vis del af dem nu er hjemme. Kravet, der er rejst fra dansk side, er på 120 mill. kr. Nordmændene opstiller deres krav efter andre retningslinier end de, der kommer til udtryk i de danske kommentarer. Det er således meget væsentligt at fastslå, at man ikke kan drage nogen egentlig sammenligning mellem internering på Grini og internering i Horserød-Froslev.

Der er da også planlagt visse forhandlinger mellem det danske og norske udvalg. De vil antagelig finde sted i begyndelsen af det nye år.

Når kravene igen skal føres frem

af de vesteuropæiske regeringer overfor den tyske regering, vil dette sikkert ske efter retningslinier, hvorefter man søger kravene opstillet med ensartede udgangspunkter som grundlag. Man er i regeringen ganske klar over, at det selvfølgelig ikke kan nytte, at Danmark fremsætter folkeretsligt begrundede og dermed muligvis billigere krav end andre lande, hvorved man ville få en mindre andel i den samlede erstatningssum, som muligt af Tyskland stilles til rådighed. Alle krav må følge samme opstillingsgrundlag, og vi har her i landet ment, at det folkeretslige grundlag også måtte været det bedste forhandlingsgrundlag. For at lette dette arbejde har Fællesudvalget på flere sprog over hele Vest-Europa som tidligere nævnt udsendt sine kommentarer og fra flere modtagere fået udtalelser, der tilslutter sig vore synspunkter.

Som nævnt foran er måske det mest opsigtsvækkende i hele sagen det, at de tyske fangeorganisationer er gået ind for kravene og loyalt har støttet os i det pres, der forøvrigt fra mange sider er lagt på den tyske regering for at få en afgørelse frem i sagen.

Til slut vil vi endnu en gang advare mod at regne sagen for færdig eller delvis færdig. Der forestår endnu meget arbejde og lang tids forhandlinger.

H. C. STEEN HANSEN.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen til de syge.

Mærkatene fra Kammeraternes Hjælpefond kan fås gennem kontoret, St. Kanikestræde 10, K.

KØGE INSTALLATIONSFORRETNING

AUTORISERET ELEKTRO-INSTALLATØR

Teaterbygningen

Køge

NIELSEN & STORM

KØGE

RADIO-HUSET — Køge

H. C. RASMUSSEN
Manufaktur og trikotage
Nordgården, Køge

JENS CHR. JENSEN
Køge A/S

**OVE CHRISTIANSENS
MASKINFABRIK**

Tlf. 629

Køge

MANDALAY THE
En gros
Magnus Larsen — Køge

H. N. ANDERSEN
Vognmand
Carlsensvej 29 Køge

VIGGO MICHAELSEN
Civilingeniør
Køge

C. C. SMITH
General Motors automobiler
Køge — Tlf. 1100

»LANDSBYEN«

KØGE

C. F. PETERSEN & SØN

KØGE

KØGE BIO

J. V. BLUME
TØMRER- OG ENTREPRENØRFORRETNING
NØRREGADE 66 — KØGE

HERLUF STÆHR
Brogade 7 — Køge
Tlf. 231

KØGE MEJERI

HOTEL „HAFNIA“
Køge

**KØGE NY KAFFE- OG
THEHANDEL**
P. Jørgensen

**BOGHANDLER
I. RASMUSSENS EFTF.**
E. Larsen - H. Mehlsen
Tlf. 62 Køge

EMIL HOLST

JERN & STAL

Køge

HERLUF CHRISTIANSEN
Køge Motorcykleforretning
Nørregade 39 Køge

FISKEHUSET
Tlf. 375 Køge

CHR. CHRISTENSEN
Møbelpolstrer — Sadelmager
Tlf. 1388, Brogade 24, Køge

DANSKE BORGERE

i tyske koncentrationslejre

Med de kilder, der har været til rådighed er nedenstående opgørelse udarbejdet.

„Frit Danmarks Hvidbog“ og „Beretning fra Centralkontoret for særlige anliggender“ indeholder en række skemaer, der inddeler de politiske fanger i forskellige kategorier, men inddelingerne er forskellige, hvoraf de enkelte tal ikke direkte kan sammenlignes i alle tilfælde.

Der er således stadig uvished om hvor mange danske statsborgere, der ialt har været deporteret til tyske koncentrationslejre. I denne forbindelse kan det nævnes, at under halvdelen af de deporterede modstandsfolk (1513 personer) var på de „officielle“ 15 transportere (excl. kommunister, jøder, politi og gendarmerne) medens 1569 modstandsfolk er deporterede i mindre grupper, antagelig fra forskellige steder af landet.

Alle Frøslevtransporterne med dato, fangetal og bestemmelsessted ligger helt klart, idet oplysningerne fra Frøslevlejrens daværende chef — general Digmann og oplysningerne fra ministerierne er aldeles ens.

Danske borgere har i h. t. svenske lister, udarbejdet i foråret 1945 — været deporteret til 47 forskellige lejre, tugthuse eller fængsler i Tyskland. Antagelig er mindst 200 (f. eks. asociale) ikke blevet registreret ved hjemkomsten, og det er ligeledes muligt at nogle tysklandsarbejdere er blevet sendt i tysk koncentrationslejr gr. forseelser i Tyskland.

Men rent bortset fra disse tilfælde, der ikke spiller større rolle m. h. t. erstatningsspørgsmål, mener jeg at følgende danner et brugbart grundlag for Fællesudvalget.

SPECIFIKATION I. (ikke modstandsfolk)

Kommunisterne.....	150 mand deport. t. Stutthof.	Døde 21
Politiet.....	1.981 mand deport. t. Buchenw.	„ 82
De danske jøder:		
mænd og drenge.....	256 deporteret til Theresienstadt	„ 19
kvinder og piger.....	216 deporteret til Theresienstadt	„ 24
andre danske og statsløse	427 deporteret til ?	„ ?
	3.030 personer	3.030

Svensk fangeliste

K. L. Buchenwald 7 civilinternerede + 101 syge politifolk	108
K. L. Dachau — 2 transportere	352
K. L. Neuengamme (antallet meget varierende) i febr. 1945	1.490
K. L. Sachsenhausen — pr. 15. jan. sikker meddelelse	221
Flossenburg, Auschwitz, Ravensbruck, Sangerhausen	32
Dreibergen tugthus 190, tugthus i Bokum, Hamm, Görden	
Hamburg, Neumunster og Rensborg 120	310
Danske fanger i ukendte tyske fængsler	164
	2.677

I efternævnte tyske straffeanstalter har siddet smågrupper fra 1 til 4 personer: Allenstein, Anklam, Aurath, Berlin, Belsen, Breslau, Gottbus, Lubeck, Dorthmund, Eberstadt, Hagen, Halle Kiel, Köslin, Luchau, Rodgau, Rollwald, Rostock, Schwerin, Schierstein, Stettin, Torgau, Maasfeldt, Husum, Meppen m. fl.	95
	5.707

Døde i K.Z. lejrene	560
Andre — ikke kendte, anslået	193
Ialt	6.460
Men tallet er antagelig	ca. 6.600

BESÆTTELSESTIDENS DØDSOFRE

1. Hærens faldne		
d. 9. april 1940: 13 fra hæren + 3 gendarmere	16	
d. 29. aug. 1943: 16 fra hæren + 7 fra flåden	23	
faldne i allieret krigstjeneste	46	
		85
2. Henrettet iflg. tysk krigsret		113
3. Bombardement af B&W 27. 1. 43	11	
Eksplodingsulykken i Århus havn 4. 7. 44	28	
		39
4. Bombardement af Gestapohovedkv. i Århus 31. 10. 44	28	
— — — i København 21. 3. 45	144	
— — — i Odense 17. 4. 45	8	
		180
5. Omkomne ved deltagelse i modstandsbevægelsen	839	
Dræbt ved clearingmord, skudveksling, Schalburgtage	904	
		1743
Dræbte iøvrigt som følge af bombardementer o. lign.		110
6. Omkomne søfolk og fiskere		1372
7. Døde i eller som følge af ophold i tyske koncentrationslejre (opgørelse pr. februar 1946)		560
7a. Død senere som følge af opholdet i lejrene (Anslået af H. Kornbeck)		ca. 140
		4.342

x) Centralkontorets beretning af 1947 angiver 4.279 døde, heri er forulykkede søfolk og fiskere anslået til 1500.

Pkt. 7a er tilføjet af H. Kornbeck.

Iflg. Frit Danmarks Hvidbog afgik 10 danskere ved døden i Sverige.

KILDER:

Oplysninger i ministerierne, Centralkontorets beretning af 1947, Frit Danmarks Hvidbog, Frøhedsmuseets oplysninger, general Digmann, Kammeraternes Hjælpefonds kartotek, Buchenwaldeklubben, Stutthofudvalget Theresienstadstforeningen m. fl.

H. KORNBECK

K - PLASTIC
KONGEVEJEN
ALLERØD

**HOLBÆK AMTS
VENSTREBLAD**

TOMMERUPS BOGTRYKKERI
Stege — Telefon 4034

A. HOUMANN
Isenkram & udstyr
Tlf. 4440 - Stege - Giro 44384

MØNS FOLKEBLAD

**JOHS. RASMUSSENS
BOGHANDEL**
Stege - Tlf. 4426 (2 ledn.)

Fotograferne
ECHWALD
Stege

Autoriseret Ford-forhdl.
MØNS AUTO DEPOT
v/ Erland Christensen
Telefon Stege 5021

FREESIA
A. Hansen
Stege Tlf. 4654

RASMUSSEN KERT
Guldsmed — Stege

**LOLLAND-FALSTERS
INDUSTRI- OG LANDBRUGS-
BANK**
Aktieselskab

FRITZ HANSENS EFT. A/S
LILLERØD PR. ALLERØD

ØSTSJÆLLANDS LANDBOBANK
KØGE

SKOTØJS-MAGASINET
Oluf Hansen
STORE HEDDINGE TLF. 169

**SPAREKASSEN
FOR STOREHEDINGE OG OMEGN**

P. JEPPESENS MØBELFABRIK A/S
FRØSLEVVEJ 4 — ST. HEDDINGE — TLF. 175

**SPARE- OG LAANEKASSEN
FOR LANDBOERE PÅ MØEN**

MØENS DISCONTOBANK
AKTIESELSKAB

**AKTIESELSKABET
MØENS TØMMERHANDEL** STEGE

SPAREKASSEN I NYKØBING F.

DANSKE ERSTATNINGSKRAV UDREGNET EFTER DEN TYSKE LOV AF 26-9-1956

Legend for bars and boxes representing years and compensation status. Includes 'DET DANSKE POLITI' and 'DANSKE JØDER'. Vertical text 'GENDARMER' is present.

DET DANSKE POLITI: c. 1975 Mand. c. 1700 arresteret d. 19.9.1944. Resten i løbet af 1 Maaned.

- 1: DEPORTATION TIL BUCKENWALD: c. 14.100 Fangemaaneder a 150 DM = 2.115.000
2: 3/4 AF NORMALFORTJENESTE PR. MD. (1200-1500 KR) c. 800 D.M x 3/4 x 14.100 = 8.560.000
3: ANSLAET TIL ENKER, FADERLØSE OG INVALIDER 4.425.000

GRÆNSEGENDARMERNE: c. 140 Mand arresteret 19/44 - returneret til Frøslev og frigivet

- 1: DEPORTATION c. 150 Mand i 6 Md. = 780 Fangemaaneder a 150 D.M. = 117.000
2: 3/4 AF NORMALFORTJENESTE pr. Md. (1100 a 200 KR) c 750 x 3/4 x 780 D.M. = 468.000
3: ANSLAET TIL ENKER, FADERLØSE OG INVALIDER max. 215.000

DANSKE JØDER: 523 Mand, Kvinder og Børn. arrest. 2/10-45. yderligere 43 kort efter.

- 1: DEPORTATION TIL TERESIENSTADT: 566 personer. i. c. 10.000 Mdr. a 150 D.M. = 1.500.000
2: 3/4 AF NORMALFORTJENESTE (c. 1500 KR. pr. Md) 800 DM x 3/4 x 10.000 = 6.000.000
3: ANSLAET TIL ENKER, FADER- el. MODERLØSE OG INVALIDER 1.700.000

KOMMUNISTERNE: 671 Mand: 310 d. 23/6-41, 116 d. 1/9-42, 190 d. 2/11-42 og 55 d. 1/11-42.

- 1: DEPORTATION TIL STUTTHOF: c. 25.000 Fangesmdr. ialt a 150 DM. = 3.500.000
2: 3/4 AF NORMALFORTJENESTE pr. Md. (1000 KR) 600 DM x 3/4 x 25.000 = 11.250.000
3: ANSLAET TIL ENKER, FADERLØSE BØRN OG INVALIDER 1.750.000

KRAV excl. Betaling for udført Juangsarbejde D.M. 41.600.000

MODSTANDSFOLKENE: 3069 DEPORTEREDE

Table listing deportations from various locations (SACHSENHAUSEN, DREI BERGEN, etc.) with counts and dates. Includes a summary of 'Desuden deporteret' and a calculation of costs for transport, food, and clothing.

KILDER: FRIT-DANMARKS-HVIDBOG-CENTRALKONTORETS BERETNING-FRIHEDSFONDEN-GENERAL-DIGMANN-FANGEORGANISATIONER. M.FL.

B P
Service

A. JOHNSENS AUTO SERVICE
TLF. 299
RESENVEJ 26 — SKIVE

JUNGS BOGHANDEL
STEPHAN AGGER
SKIVE

VESTERGADES ISENKRAM
K. Steiniche
Tlf. 2 53 04 Horsens

E. STRANDGAARD
Vognmand
Brabrand

J. ANDERSKOUV og
A. T. THOMSEN
Rådgiv. ingeniører Esbjerg

AKTIESELSKABET
HYDOR
KOMPRESSORFABRIK
Haderslev — Danmark

ULDVAREHUSET
Haderslev

INTERNATIONAL TRANSPORT
H. P. Therkelsen
Krusaa - Telex 3313 - Tlf. 7 14 54

Holbæk Amts Andels-Svineslagteri

IMPORTKOMPAGNIET
KALUNDBORG A/S

CARL RASMUSSEN
KALUNDBORG — TLF. 1000

SKIVE KULKOMPAGNI A/S

Herskind Jørgensen
CHR. WINTHERSVEJ 102-104
AABYHØJ
TLF. 5 88 08 - PRIV. 5 86 84

DANSK HANDELSBLAD
BOX 40 — AABYHØJ

RAMMEFABRIKEN „JYDEN“
B. P. RANGHØJ & SØNNER — AABYHØJ

ARBEJDERNES BRØDFABRIK
TELEFON 2256 HADERSLEV

HENRY CHRISTIANSEN
TØMMERHANDEL — HADERSLEV

MICHELSSEN & JACOBI
HADERSLEV

AKTIESELSKABET HANSBORG
(HADERSLEV TRÆLASTHANDEL)

International videnskabelig kongres i Bruxelles i maj måned

Den belgiske konge er kongressens protektor

De belgiske fangekammerater indbyder i forbindelse med den internationale verdensudstilling i Bruxelles til en international, videnskabelig kongres. Dens formål er at undersøge tilpasningsproblemerne hos de politiske fanger og krigsofre.

Kongressen holdes i tiden 9.—12. maj. I indbydelsen til „Fællesudvalget for Danmarks politiske fanger“ om at sende 5 mand hedder det bl. a.:

Vi har ment, at en udfoldelse af et sådant omfang (verdensudstillingen) ikke kunne finde sted uden tilstedeværelsen af de politiske fanger. Disse har nemlig i et i menneskehedens historie tragisk øjeblik vist sig som de mest uforsonlige forsvarere af respekten for den menneskelige person, hvis harmoniske udvikling netop er temaet for den internationale udstilling i Bruxelles.

Det er derfor, at C.N.P.P.A. (Den nationale sammenslutning af de politiske fanger og deres retsforfølgere i Belgien) har besluttet sig til fra den 9. til den 12. maj 1958 indenfor udstillingsområdet at afholde en kongres med international tilslutning, som er stillet under H. M. Kongens høje protektorat og under regeringens protektorat.

Formålet med denne kongres skal være at sammenligne det arbejde, der er gjort dels på det offentlige dels på det private initiativ for at gentilpasse de politiske fanger og invaliderne det normale liv.

Dette formål skal undersøges på een gang under en juridisk, social og lægelig synsvinkel.

Udførlige rapporter vil omhandle fire bestemte spørgsmål:

- 1) Koncentrationslejr. Patologi.
- 2) De politiske fangers, invalidernes og krigsofrenes gentilpasning.
- 3) Sammenlignende lovgivninger vedrørende den politiske fanges status og love om pensionerne.

- 4) Forskellige former for hjælp til de politiske fanger og krigsofrene.

Vi har for øjeblikket kunnet sikre os samarbejde fra fremragende personligheder, der er særlig kompetente i de emner, der skal behandles på kongressen.

Således vil det lægelige udvalg til præsident få professor Richet fra det medicinske akademi i Paris under medvirken af doktor Mans. Vi har anmodet Deres landsmand, doktor Thygesen, hvis fremragende evner sikkert er Dem bekendt, om at forelægge en rapport om koncentrationslejrpatologi.

Det juridiske og sociale udvalg vil til præsident få herr Aalders, der er formand for sammenslutningen af hollandske politiske fanger. Rapporten om de politiske fangers og invali-

dernes gentilpasning vil blive udfærdiget af herr Kurt Jansson (Finland), der er formand for verdenssammenslutningen af tidligere kombattanternes udvalg af eksperter i gentilpasning.

Rapporten om de sammenlignende lovgivninger vil blive udfærdiget af herr Régibeau, der er sagfører og national præsident for vor sammenslutning. Endelig vil rapporten om hjælpen til de politiske fanger og krigsofrene blive forelagt af herr Grad, der er kommitteret hos sundheds- og familieministeren i Bruxelles og sekretær ved det øverste råd for det nationale arbejde til gunst for krigsofrene.

Tolkningen af forhandlingerne på vor kongres vil finde sted på tre sprog: fransk, hollandsk og engelsk.

I overensstemmelse med den af regeringens generalkommissær ved udstillingen udarbejdede forretningsorden for kongresserne, vil ethvert spørgsmål af fordringsmæssigt eller politisk art være strengt udelukket fra forhandlingerne.

— — —
Fællesudvalget har med tak taget mod indbydelsen og sender 5 mand.

I Tuborg havn fortæller stenen om dem, der gav livet for at redde landsmænd og holde Danmark åbent i årene 1940—45. Stenen er rejst ved Øresunds kyst, hvorfra tusinder af danske førtes til sikkerhed i Sverige.

naa gæmsyn hos
Bajsen
 RYESGADE 4-6
 - gaa ogsaa paa kig i Ryesgade 16

**Landbosparekassen i
 Aarhus**

Indendørsarkitekt
HARBO SØLVSTEN
 Odensegade 4 Aarhus

FRANTZ HINGELBERG
 Kgl. Hofjuveler
 St. Torv Aarhus

KJOLE LAGERET
 St. Torv 15² Aarhus

JYDSK VÆDDELØBSBANE
 Jydsk Væddeløbsforening
 Aarhus

AARHUS CROM TEKNIK
 Knud Thiede

GOTFRED PEDERSEN & BANG
 Søndergade 17 Aarhus

Aktieselskabet
NORDISK KAFFE KOMPAGNI
 Aarhus

A/S HANS SCOURUP
 Aarhus

Aktieselskabet
EIFA
 Aarhus

I. CHR. MØLLER & CO.
 Aktieselskab
 Aarhus

DANSK ANDELS KULFORRETNING
 A. m. b. A.
 AARHUS

REVISIONSFIRMAET
M. GLYTTING & M. BLOKDAL-PEDERSEN
 AARHUS

BANG & PINGEL A/S
 ARHUS

K. KRISTOFFERSEN
 FRAGTGODSEKSPEDITIONEN
 AARHUS TLF. 2 26 53

B. CHRISTENSEN's
MASKINFABRIK A/S
 Silovej Aarhus

JYDSK HÆRDERI A/S
 Aabogade 27
 Aarhus Tlf. 6 92 22

TH. BENTSEN
 Civilingeniør
 Strandvejen 126 Aarhus

AARHUS LERVAREFABRIK
 v/ S. Nielsen
 Skovvangsvej 17 Tlf. 6 82 57

Aktieselskabet
KORNERUP, KOCK & BANG
 Havnegade 16 Aarhus

HELMUT KJÆR A/S
 Thunøgade 40 Aarhus

H. C. PETERSEN DANHØJ
 Klosterport 2 — Aarhus

THOMSENS MAGASINER
 Åboulevarden 60 Aarhus
KONGSVANG BOGTRYKKERI

§ Loven om erstatning til besættelsestidens ofre

SØGER MAN IKKE SELV, ER DER DEN MULIGHED, AT MAN KUNNE HJÆLPE ANDRE MED AT SØGE

Som tidligere omtalt blev der i folketinget den 12. april 1957 vedtaget en lov om erstatning til besættelsestidens ofre. Den kaldes i lovsproget loven om „gentagelse af sager om invaliditetserstatning“.

Loven er af stor vigtighed. Kommer man ikke selv ind under loven, anmodes man om at læse den igennem alli-

gevel med den tanke at hitte ud af, hvilke kammerater, der evt. kunne hjælpes gennem den.

Ønsker man bistand, kan denne fås ved henvendelse til Kammeraternes Hjælpefonds kontor, St. Kannikestræde 10, Kbh. K.

Vi gengiver loven i dens fulde ordlyd:

Lov nr. 119 af 12. april 1957.

Lov om tillæg til og ændring i lov om erstatning til besættelsestidens ofre.

(Genoptagelse af sager om invaliditetserstatning).

Vi Frederik den Niende, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg,

Gør vitterligt: Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1.

Stk. 1. Direktoratet for ulykkesforsikring bemyndiges til, når omstændighederne taler derfor, at genoptage sager om ydelse af invaliditetserstatning i henhold til afsnit 1 i lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til besættelsestidens ofre med henblik på ydelse af en yderligere invaliditetserstatning i henhold til nævnte lov, uanset at den i lovens § 26, stk. 4, fastsatte frist er overskredet.

Stk. 2. Invaliditetsgraden fastsættes dels på grundlag af en lægelig bedømmelse af invaliditetens art og omfang i overensstemmelse med de ved administrationen af reglerne om den lovpligtige ulykkesforsikring fulgte retningslinjer, dels under hensyntagen til, om pågældendes indtjeningsevne må anses for at være forringet som følge af skaden. En forringelse af indtjeningsevnen vil være at anse som en følge af invaliditeten, såfremt det ikke

skønnes at være overvejende sandsynligt, at den skyldes andre forhold.

Stk. 3. Såfremt der ved genoptagelse af en sag fastsættes en højere invaliditetsgrad, kan der tillægges en skadelidt en yderligere invaliditetserstatning, jfr. § 3.

Stk. 4. Genoptagelse kan ske såvel på direktoratets initiativ som på begæring af skadelidte.

Stk. 5. Skønner direktoratet, at omstændighederne taler for fornyet revision af en invaliditetsfastsættelse, er direktoratet berettiget til på ny at genoptage sagen. Ved sådan revision vil der også kunne ske nedsættelse af den fastsatte invaliditetsgrad, dog kan erstatningen ikke fastsættes lavere end efter den invaliditetsgrad, der sidst var fastsat før denne lovs ikrafttræden.

§ 2.

Direktoratets afgørelse, hvorved genoptagelse nægtes, kan af skade-

lidte inden en måned efter den om afgørelsen givne meddelelse indankes for ulykkesforsikringsrådet, hvis afgørelse er endelig.

§ 3.

Stk. 1. Den yderligere invaliditetserstatning, der tillægges en skadelidt, bliver normalt at yde i form af en årlig rente, men direktoratet er dog berettiget til, når omstændighederne taler derfor, at bestemme, at erstatningen kapitaliseres.

Stk. 2. Såfremt invaliditetsgraden ved sagens genoptagelse fastsættes til mindst 50 pct., vil der ved rentens fastsættelse være at bortse fra tidligere i henhold til § 28, stk. 1, 2. punktum, i lov om erstatning til besættelsestidens ofre ydet, kapitaliseret erstatning.

§ 4.

Stk. 1. § 25, stk. 1 og 2, i lov om erstatning til besættelsestidens ofre ophæves.

Stk. 2. Såfremt en til erstatning i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre berettiget har valgt i stedet at modtage erstatning i henhold til lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde eller lov om krigsulykkesforsikring af 25. juli 1940 eller har modtaget erstatning i henhold til den ved tekstanmærkning til lov om tillægsbevilling for finansåret 1951—52 givne hjemmel, vil der desuagtet kunne ydes pågældende erstatning i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre. I sådan erstatning fradrages den tidligere i henhold til de nævnte love m. v. ydede erstatning. De nærmere regler herfor fastsættes af socialministeren.

§ 5.

De renter, der måtte komme til udbetaling som følge af bestemmelsen i § 4, løber fra den 1. april 1957.

Givet på Amalienborg d. 12. april 1957.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

Johan Strøm.

AAGE DAHL & CO.

Aarhus afd.

Vestergade Tlf. 2 71 22

Petersen og Winther

v/ O. Petersen

Chokolade og sukkervarer en gros
Mejlgade 55 — Aarhus**Johs. Jeremiassen**

Malermester

Nørreport 16 Aarhus

**VESTERBROS
MASKINSNEDKERI**

Vestergade 35— Aarhus

CHRISTENSEN & NIELSEN A/S

Tlf. 2 33 77

Vestergade 48 — Aarhus

K. JUEL

Revisor

Aarhus

K. T. DAMGAARD-JENSEN

Aarhus — Tlf. 3 15 55

N. C. NIELSEN

Autogummi - Vulkanisering

Tlf. 2 65 90 — Aarhus

Farveri „HAKO“ Renseri

Mejlgade 37 — Aarhus

**GEORG CHRISTENSEN
SKO**

Storetorv 15 — Aarhus

**VALD. JENSENS
MASKINFABRIK**

Fredensgade 16 Aarhus

JYDSK HYPOTEKFORENING

AARHUS

AARHUS KUL-KOMPAGNI A/S

AARHUS

A. JESPERSEN OG SØN

MURER- OG ENTREPRENØRFIRMA

LYSTRUPVEJ 50 — AARHUS — TLF. AARHUS 7 80 77

**KAMPMANN, MØLLER & HERSKIND
AKTIESELSKAB**

AARHUS

**DET DANSKE TRÆLASTKOMPAGNI
AKTIESELSKAB**

AARHUS

**SCT. NICOLAUSKILDE BRØNDANSTALT
AARHUS****DANFOSS
Århus afd.**

Tlf. 3 55 11 Aarhus

**A/S CHR. FABER
Aarhus****FREDERIKSBJERG
AUTOHANDEL**

v/ Aage D. Andersen Aarhus

Jern- og stålforretning
C. HOFMAN & CO.
Sønderallé 35—37 Aarhus

TILGIV - men glem ikke!

SYLVIA SALVESEN skriver på engelsk om sine oplevelser i RAVENSBRÜCK

I november måned udsendte det ansete engelske forlag Hutchinson of London Sylvia Salvesens bog: „Forgive — but do not forget“.

Det er præsidenten for Erstatningsrådet i Norge, der skildrer sine oplevelser i den nazistiske kz-lejr for kvinder, Ravensbrück nord for Berlin.

Lord Russell of Liverpool har skrevet forordet, som vi her gengiver i sin helhed:

løst af den røde armé under dennes fremmarch vestpå, har over 123.000 kvinder været interneret der.

Et stort antal af disse kvinder var franske, og det var dem, der gav lejren det navn, hvorunder den almindeligt er kendt og som den så rigelig fortjente at bære, „L'Enfer des Femmes“ Kvindernes Helvede.

Alene livet i koncentrationslejren var nok til at mærke enhver kvinde både fysisk og åndeligt. Og hele systemet, som en af fangerne sagde i sit vidneudsagn ved afhøringen af en række funktionærer fra lejren under processen i Hamburg i december 1946: „havde kun det ene formål at ødelægge alt, hvad der var menneskeligt. De svage sank ned til den laveste form af moralsk og fysisk eksistens, og selv nogle af de mere modstandsdygtige, som slap ud af lejren med livet i behold, er præget af unaturlige træk, som aldrig kan udslettes. De har tabt al tro på godhed og retfærdighed“.

Således var det ikke med Sylvia Salvesen, som af hele lejren kaldtes „Tante Sylvia“.

Hun tabte aldrig modet, hun opgav aldrig håbet, og hvad mere var, hun holdt det i live i hjerte og sind hos hundreder af andre kvinder, med hvem hun kom i berøring.

Ved at fortælle, at hun var lægefrue, og ved et af skæbnens underfulde luner, blev hun assistent i lejrhospital, der kaldtes „Revier“, og var således i stand til at redde mange fanger fra at bukke under som følge af forsømmelse, samtidig med at hun kunne mildne lidt på den brutale behandling, som alle patienter var udsat for af oldfruen, udyret oberchwester Elizabeth Marschall.

Det ville ikke have forbavset os,

hvis Sylvia Salvesen efter sine oplevelser hos SS i Ravensbrück ikke havde eet eneste venligt ord tilovers for Tyskland eller tyskerne, men således er det ikke.

Selv i den mest brutale og forhærdede fandt hun en lille gnist af godt, og hun fortæller følgende om sin sidste samtale med oldfruen, lige før hun skulle forlade lejren for at rejse til Sverige:

„Frau Oberschwester, jeg skal løslades“. Roligt strakte jeg min hånd ud mod hende. „Adieu“.

Udtrykket i hendes ansigt var skiftet fra raseri til forbløffelse, og for anden gang i alle disse måneder så jeg hende rødme.

Hun var lige ved at tage min hånd, men trak sig tilbage og sagde: „Kom med mig, Sylvia“, hvorefter hun gik foran mig ind i kontoret, lukkede døren, vendte sig hastigt om og greb min hånd. Og den strøm af ord, der vældede ud af hende, røbede et sind i oprør. Hun havde altid villet gøre det bedste for os alle, hun måtte være streng, det var hendes ordre. Det havde ofte set ud som om hun havde hadet mig og alle de andre, men vi var Tysklands fjender, og hendes motto var: „Deutschland, Deutschland über alles“. Jeg svarede blot: „Jeg ønsker Dem og Tyskland fred, oldfrue“.

Så begyndte hun at græde, og jeg forlod værelset stille og uden et ord. Hun havde som en ond ånd forfulgt mig i halvandet år. Var hun klar over, at det, jeg ønskede for hende, var en indre fred, og at hverken hun eller Tyskland ville være i stand til at få fred, førend de havde erkendt deres skyld og påtaget sig ansvaret for den. Var den tyske mentalitet i stand dertil?

Spørgsmålet er ikke besvaret endnu.

Sylvia Salvesen ville have været undskyldt, hvis hun havde tilbragt resten af sit liv i luksus og lediggang, men tro mod det løfte, hun gav sine kammerater i lejren, har hun efter sin løsladelse uden hvile arbejdet for de tidligere politiske fangers velfærd, både i sit eget og andre lande. Som hun selv har skrevet: „Fra det øjeblik, jeg forlod lejren, har jeg følt et stort ansvar overfor mine medfanger uden hensyn til nationalitet, og jeg syntes,

Professorinde Sylvia Salvesen, præsident for Erstatningsrådet i Norge. Hendes kære tanke er at rejse et rekreativshjem for kvinder fra frihedskampen.

Forfatteren af denne bog, som det er mig en glæde at præsentere for de engelske læsere, er ikke nogen helt almindelig kvinde. Sylvia Salvesen, der er gift med kong Håkon VII's læge, dr. Harald Salvesen, var et fremtrædende medlem af den norske modstandsbevægelse, og det var som følge heraf at hun, efter to gange at have været interneret i lejren ved Grini ved Oslo, i juli 1943 fandt sig selv i Ravensbrück koncentrationslejr, hvorfra hun først slap ud, da krigen var ved at være slut.

Ravensbrück-lejren lå ca. 50 miles nord for Berlin og bestod af en hovedlejr og en mindre lejr. I hovedlejren var der udelukkende kvinder, og i den tid, den eksisterede til den blev op-

C. CLAUSEN

DAMPSKIBSREDERI A/S
Aarhus

OSCAR BANSMANN
Malermester

Tlf. 3 05 70 Aarhus

AARHUS TARM COMPAGNI
Aktieselskab

Haslegården Aarhus

A/S F. BÜLOW & CO.s EFTF.

Trøjborgvej 8 Aarhus

ENGELSK BEKLÆDNINGSMAGASIN

Østergade 1 Aarhus

VIGGO JØRGENSEN

Tlf. 2 85 00

Clemensstræde Aarhus

M. MØLLER

Autolakerer

Aarhus Tlf. 2 51 42

A/S KARENSMØLLE

Nordhavnen — Aarhus

Tlf. 3 21 00

SANTAX

Røntgen & elektromedicin
Dalgas Avenue 40 - Aarhus

CERES BRYGGERIERNE

AARHUS

AARHUS TRAKTOR LAGER

v/ CHR. JØRGENSEN

VESTRE RINGGADE 31—33 - AARHUS - TLF. 5 77 88
AUTORISERET FERGUSON FORHANDLER

M. SEEST MASKINFABRIK A/S

AARHUS

DANSK AKTIESELSKAB

CHRISTIANI & NIELSEN

FILIAL AARHUS - RYESGADE 23

JULIUS KYSTERS EFTERFØLGERE A/S

AARHUS

A/S JYDSK TRÆ- & FINERHANDEL

BISSENSGADE 12

AARHUS

J. JENSEN SKORUP

AARHUS A/S

Søndergade 44

Aarhus

VIGGO MADSEN

Rådgivende ingeniør

ELLEMARKVEJ 43 — AARHUS — TELEFON 4 08 88

AKTIESELSKABET

AARHUS SAVVÆRK

AARHUS TØMMERHANDEL

NIELS BARNOW & CO. A/S

CARL CHRISTENSEN

AUTO-RESERVEDELE

AARHUS . AALBORG . ODENSE . KØBENHAVN

DE BEDSTE HENRETTEDE MAN -

Væsentlige træk af modstandskampen i Tyskland mod nazismen

Lektor Jørgen Hatting er en fremragende kender af den tyske kamp mod Hitler. Dybt grebet af kampen og dens ideelle baggrund skildrer han mænd og grupper i denne kamp, og man siger ved læsningen gang på gang, at alle disse mænd havde Tyskland i dag hårdt brug for.

For et par måneder siden stod jeg i Berlin i Plötzenseefængslet. Der er adgang til en lille del af fængselsgården. På muren her står der en indskrift til minde om de tyskere, som faldt i kampen mod nazismen. Hvorfor netop her? Jo, for bag muren findes det hus, hvor en lang række af den tyske modstandsbevægelses bedste mænd blev hængt — hængt langsomt. Man kan se ind ad vinduerne i et stort uhygge- ligt lokale, hvor krogene sidder under loftet ligesom krogene i en slagtehal.

Den katolske præst ved fængslet, Peter Buchholz, der trøstede utallige af nazismens ofre i deres sidste timer, har fortalt om dette sted: „Alt hvad der er foregået af bestialiteter og grusomheder i koncentrationslejrene, har den tyske offentlighed fået øjnene op for, men også fængslerne har været vidne til usigelig megen sorg. I 20 år har jeg været fængselspræst, 12 år under Hitlerstyret, deraf de sidste år i henrettelsesanstalten i Plötzensee, hvor tusinder som ofre for den fascistiske justits har måtte vandre vejen

det vigtigste for mig at gøre, var at hjælpe dem, som blev tilbage, til at genvinde deres frihed, og når dette var opnået, begynde at arbejde for alle eks-fanger. Men jeg er vis på, at alle vi, som overlevede de tyske fængsler og koncentrationslejre, følte, at der gaves endnu en pligt, en større pligt — den at fortælle sandheden om alt det, der var sket, så det ikke skulle ske igen.

til skafottet. Hvad jeg der har set af nød og kval og jammer hos døds-kandidaterne, som stadigt var lænkedede, og for hvem dagene i cellerne var uendelige og nätterne blev til en evighed, men også hvad jeg har oplevet af mandighed, af heltemod, af troende hengivelse til det sidste og evige, derom må jeg dog engang fortælle.

Endnu står disse tapre mænd og kvinder for mine øjne. Jeg ville gerne se de af sorg nedbøjede forældre, de utrøstelige hustruer, de forældreløse børn i øjnene, lægge deres hænder i mine og række deres kæres sidste omfavnelser videre. Jeg ville gerne trøste dem gennem forsikringen om, at sønnen, faderen, ægtefællen, moderen og datteren var gået ranke den sidste vej, og at deres samvittighed gjorde dem stærke: „Mit livs offer har ikke været forgæves. Engang vil frihedens time komme“.

Ansigt til ansigt med døden viser mennesket både sin styrke og sin svaghed.

I gamle dage troede man, at et menneske, som stod lige foran sin død, blev synsk, kunne se ind i fremtiden. Det tror man vel ikke mere, men at mennesket ansigt til ansigt med døden viser både sin styrke og sin svaghed, det er sikkert.

Vi har fra Danmark og de andre lande, der var besat under krigen, så mange gribende vidnesbyrd fra frihedskæmperes sidste timer. I de seneste år er der blevet fremdraget et lignende materiale fra Tyskland, breve, der viser, hvordan nazismens fjender

i Tyskland døde. Alle mulige folkeslag er repræsenteret, folk fra alle partier, også tidligere nazister, som blev klar over deres fejltagelser, og som søgte at bøde på dem med livet som indsats.

Mest gribende er vel de unge Münchenerstudenters skæbne. I 1942—43 udsendte Hans og Sophie Scholl og tre af deres kammerater, som studerede medicin ved universitetet i Leipzig en række illegale flyveblade, som de kaldte „Die weisse Rose“. Deres søster, Inge Scholl, har i en lille bog, som hun just kalder „Die weisse Rose“ skildret deres skæbne. Blandt de mange bøger om modstandskampen tror jeg kun, Kims breve har gjort et lignende indtryk på mig som den.

Den 18. februar 1943 gik Sophie Scholl med en kuffert, fyldt med flyveblade til universitetet for at sprede dem i auditorierne, inden studenterne kom. Hun blev opdaget af portner-sken, som hidkaldte politiet, der arresterede hende og kort efter hendes kammerater. Dette deres sidste flyveblad var formet som et opråb til studenterne, og i det stod der bl. a.:

„I en stat med hensynsløs knægtning af enhver fri mening er vi vokset op. Hitlerjugend, SA, SS har søgt at uniformere, revolutionere, narkotisere os i vort livs frugtbarste år. „Verdensanskuelig skoling“ hedder den foragtelige metode, som kvæler enhver spirende trang til selvstændig tænkning i en tåge af tomme fraser. En førerudvælgelse, der ikke kan være mere udspekuleret både djævelsk og bornert, opdrager på ordensborge de fremtidige partipampere til gudløse og samvittighedsløse røvere og mordere, til blind, stupid førerdyrkelse — Der gives for os kun en parole: Kamp mod partiet! Ud af partiorganisationerne, i hvilke man vil lukke munden på os! Ud af de auditorier, hvor SS-under- og -overførere og andre partislaver taler! Det drejer sig om sand videnskab og ægte ånds-frihed! Ingen trusler skal skræmme os, heller ikke vore universiteters lukning. Det er en kamp for hver enkelt af os for vor fremtid, vor frihed og ære i en stat, der skal være sig sit moralske ansvar bevidst.

Frihed og ære! Ti lange år har Hitler og hans fæller udvandet, fortær-

**MAGDALENE-
MØLLENS
RUGBRØD**

*- det
smager
bedre*

A/S ÅRHUS BOLIGSTÅL
BRENDSTRUPVEJ 74

TLF. 6 80 55

**STAALBY
SKILTE**

Aarhus

**ØSTJYDSK KORN- OG
FODERSTOFFORETNING A/S**
Aarhus

H. C. JUNGES KULIMPORT
Tlf. 2 49 00
Sydhavnen — Aarhus

GULDSMED OVE ERIKSEN
Bruunsgade 51 — Tlf. 3 31 21
Aarhus

VICTOR HANSEN'S EFTF.
v/ O. Huniche Hansen
Smede- og maskinværksted
Tlf. 2 68 39 - Aarhus

E. DALGAARD SØRENSEN A/S
Betonvarefabriker
Silkeborgvej 41 Aarhus

KNUD AAGAARD
Klostergade Aarhus

COVERT NIELSEN & CO.

FREDERIKSGADE 45—47 — AARHUS

M. SIESING A/S

DANSGADE 11 — TLF. 4 09 99 - 4 01 06
AARHUS

Aage Heidemann

SPANIEN 61

TLF. 2 35 00

AARHUS

M. MIKKELSEN OG SØN
MALERMESTRE

VESTERBRO TORV 6 — AARHUS — TLF. 2 17 32

Aarhus

P. A. PETERSEN & SØN
Slagterforretning

Guldsmedegade 29

BANDAGIST OG KIRURGISK INSTRUMENTMAGER
W. KAISER A/S
VESTERGADE 5 — AARHUS — TLF. 2 05 75

KJÆHR & TRILLINGSGAARD A/S
AARHUS

AKTIESELSKABET
KORN OG FODERSTOF KOMPAGNIET
AARHUS

DANSK BRANDFORSIKRINGSSKAB
„VERMUND“ AF 1904

AARHUS

AARHUS

C. M. OLESEN
SAGFØRER

TLF. 2 23 00

MASTER-FOTO
Ankerhus — Aarhus
Tlf. 2 19 91

AAGE ERIKSEN
Murer- og entreprenørforretning
Aarhus — Tlf. 6 95 76

sket, fordrejet disse to herlige tyske ord til modbydelighed, sådan som kun diletanter kan, som kaster nationens højeste værdier for svinene. Hvad frihed og ære betød for dem, har de vist tilstrækkeligt ved i ti år at ødelægge al materiel og åndelig frihed, alle moralske værdier i det tyske folk“

Hun smilede stadig, som om hun så mod solen.

De blev alle dømt til døden. Inge Scholl har givet følgende skildring af deres sidste timer:

„Først blev Hans ført af sted for at blive henrettet. Bleg, men rolig, næsten triumferende gik han den tunge gang. Derefter blev Sophie ført forbi af en kvindelig vagtmester. Hun bar sine egne klæder og gik langsomt og roligt og meget rank. Hun smilede stadigt, som om hun så mod solen. Beredvilligt og muntert modtog hun de søde sager, som Hans havde sagt nej til: „Åh, ja tak, jeg har jo endnu slet ikke spist til middag“. Der var over hende noget ubeskriveligt livsbekræftende lige til det sidste. Også hun var blevet en smule tyndere, men i hendes ansigt lyste en vidunderlig triumf. Hendes hud var frisk og blomstrende — moder følte det mere end nogen sinde — og hendes læber strålede dybtroede.

„Nu vil du altså slet ikke mere komme ind ad døren“, sagde mor.

„Åh, de par korte år“, svarede hun.

Og så betonedede hun ligesom Hans: „Vi har taget al skyld på os“, og „dette vil skabe bølger, som vil brede sig“.

Manden, som havde inspireret Hans og Sophie Scholl, docent Karl Huber, blev også dømt til døden. I sit afskedsbrev til hustru og børn skrev han:

„Midt i arbejdet for jer har jeg i dag fået den meddelelse, jeg længe har ventet. Mine kære! Glæd jer med mig. Jeg tør dø for mit fædreland, for et retfærdigt og smukkere fædreland, som bestemt vil opstå af denne krig. Jeg er hos dig og vore elskede børn hver dag, indtil I følger mig derhen, hvor der ikke findes nogen adskillelse. Stil dig med børnene under korset. Og vær stolt af, at I bærer jeres andel i kampen for et nyt Tyskland! I kære, græd ikke for mig — jeg er lykkelig.

Alperoserne, jeres sidste kære hilsen fra de elskede bjerge, står blomstrende foran mig. Jeg går om et par timer ind til den sande frihed på bjergtinderne, som jeg har kæmpet et liv igennem for“.

I september 1942 var en socialistisk modstandsgruppe blevet afsløret af Gestapo. Blandt de dødsdømte var Hans Coppi og hans hustru Hilde, som i fængslet fødte en søn, der blev opkaldt efter sin fader. I sit afskedsbrev til sin mor skriver Hilde Coppi:

„Nu er det snart så vidt, at vi må tage afsked for evigt. Det sværeste, afskeden fra min lille Hans, har jeg bag mig. Hvor lykkelig har han ikke gjort mig! Jeg ved, der bliver sørget godt for ham i dine trofaste, kærlige moderhænder, og for min skyld, lille mor, lov mig, at du vil blive med at være tapper. Som barn, ved du, då jeg ofte lå så længe vågen, var jeg besjælet af een tanke: at måtte dø for dig. Og senere havde jeg det ene ønske, som stadig bevidst og ubevidst fulgte mig: jeg ville ikke dø uden at have bragt et barn til verden. Ser du, begge disse ønsker er gået i opfyldelse. Jeg går nu til min store Hans. Lille Hans har, det håber jeg, modtaget det bedste fra os som arv. Og når du trykker ham til dit hjerte, er dit barn altid hos dig, langt nærmere, end jeg ellers nogen sinde kunne have været dig“.

Kreisaukredsen rummede mange idealistiske og højtbegavede personligheder.

Ingen tysk modstandsgruppe rummede så mange idealistiske og højtbegavede personligheder som Kreisaukredsen, der mødte hos grev Helmuth von Moltke på hans familiegods Kreisau. Moltke selv var en fremragende jurist, og det var ham, der advarede de danske jøder mod forestående forfølgelser. Hos ham mødtes katolske og protestantiske præster, officerer og embedsmænd af gammel, tysk adel, betydelige videnskabsmænd og en lang række socialdemokratiske politikere og fagforeningsledere.

I begyndelsen af juli 1944 blev to af de betydeligste, socialdemokraterne Julius Leber og Reichwein angivet af en stikker. Det var deres anholdelse, som fik grev Stauffenberg til at fremskynde attentatet på Hitler. Som langt de fleste af kredsen blev også disse henrettet. Kort før sin død skrev Julius Leber:

„Cellens ensomhed er ikke blot en trykkende byrde. Ofte tænker jeg på de middelalderlige munke, der forlod verden for inden for fire snævre vægge at hengive sig til deres tanker. Mange af dem fandt deres højeste lykke deri. I en bog læste jeg dette

Fængslet i Plötzensee er mange gange omtalt i denne artikel. Fængselspræsten Peter Buchholz har fra celle til celle talt trøstende ord til de dødsdømte.

RANDERS

– hvor søvejen møder 13 landeveje

MARIE CHRISTENSENS KONDITORI — AARHUS

Tlf. butik 2 19 33
Thesalon 2 30 23

BLIKAS

BRENDSTRUPVEJ 74
AARHUS

RØRHOLM, AAKJÆR & HEDELUND PETERSEN

Landinspektører Aarhus

SVEND ESKEROD Revisor

Åboulevarden 47 Aarhus

GREGERS PETERSEN A/S Aarhus

Aktieselskabet GRINDSTEDVÆRKET Aarhus

LINDHOLST & CO. Maskinfabrik

Aabogade 40 Aarhus

CHR. N. WITEN v/ Walter Withen Tømrer- og snedkermester Århus - Tlf. 3 63 33

LEMS BOLIGHUS AARHUS

H. J. BJERREGAARD & CO. Malermestre Aarhus

A/S AARHUS THEATER

AARHUS LYS- & ZINKTRYKANSTALT Sct. Paulsgade 40 A Aarhus

SØREN ABRAHAMSEN &
H. P. NIELSEN
M. af I. Rådg. ingeniører. M. ING. F.
Rosenvangsgade 52 - Aarhus

KAJ WILCHEN LAURSEN Blikkenslagermester Ole Rømersgade 65 Aarhus

ANTON NIELSEN
Guldmedegade 27 Aarhus

A. JUNCHER HØEG Skotøjsfabrik Vesterbrogade 32 Aarhus

S. MØLLER CHRISTENSEN
Aktieselskab
Jægergaardsgade 48-50 Aarhus

RICH. SØRENSEN Revisor Søndergade 1 A Aarhus

NIEPORT & CO.
Rådgivende ingeniører F. R. I.
Hans Brogesgade 49 - Aarhus

I/S HAMMERSCHMIDTS KLICHEFABRIKER Aarhus

P. HEDEGAARD

TØMRERMESTER
HØJBJERG - TLF. 7 00 94

LIVSFORSIKRINGSELKABET „JYLLAND“ Aarhus Gensidigt

DE FORENEDE AUTOMOBILFABRIKER A/S Aarhus

„RIO“ TEATRET Højbjerg

„DERBY“ FJERNSYN Grenaavej 107 A Risskov

Aktieselskabet JYKO
Aabyhøj

V. KNUDSEN HEE Murermester Tingvej 37 - Hasle pr. Aarhus

HOLGER JENSEN
Entrepenør
Malling

J. C. HALVORSEN & SØNNER Krogsgade cementstøberi Aarhus Tlf. 2 55 99 - 2 58 47

EIGIL STITZ NIELSEN
Smedemester
Malling

VALD. B. OLESEN Murermester - Entreprenør Aarhus

NORDISK
TEXTILTRYKKERI
VIBY J. A/S

citat af den gamle mystiker Angelus Silesius:

Man taler så meget om tid og sted,
om nu og evighed!
Hvad er da tid og sted og nu og evighed?

Jeg har gjort mig mange tanker i de sidste uger, og jeg er kommet til den overbevisning, at kærligheden, som den menneskelige sjæl er i stand til, er stærkere end alt andet i menneskene og i verden, og at denne sjæl derfor må være af guddommelig oprindelse. Guddommelig oprindelse betyder også udødelig“.

Til Kreisaukredsen hørte også den katolske pater Delp, der da han undervejs til henrettelsen mødte en anden præst, smilende sagde ham: „Om få minutter ved jeg mere end De“.

Grev Moltke selv var blevet fængslet et stykke tid før 20. juli-attentatet. I januar 1945 blev han hængt i Plötzenseefængslet. Kort før — lige efter dommen — skildrede han i et brev til sin hustru retssagen, som ledes af den berygtede Freisler. Dennes hysteriske raserianfald beskriver Moltke således:

„Men nu kom kvintessensen: „Hvem var der da egentlig? En jesuitpater! En protestantisk gejstlig, tre folk, som senere er blevet dømt til døden for meddelagtighed den 20. juli! Og ikke en eneste nationalsocialist! Ikke en eneste! Dertil vil jeg blot sige: nu er figenbladet revet bort! En jesuitpater, og med ham drøftede De spørgsmål om civil modstand! Og jesuitterprovinsialen kender De også! Han var også engang i Kreisau! En jesuitterprovinsial, en af de højeste embedsmænd hos Tysklands farligste fjender, han besøgte grev Moltke på Kreisau! Og så skammer De Dem ikke!

Vi bliver slået ihjel for noget, vi har gjort — og som lønner sig.

Ingen tysker kan dog røre ved en jesuit selv med en ildtang! Folk, som på grund af deres holdning er udelukket fra at aftjene deres værnepligt! Hvis jeg ved, der i en by findes en jesuitterprovinsial, så er det for mig tilstrækkelig grund til overhovedet ikke at besøge den by! ... Moltke

fortsætter: „Til syvende og sidst svarer denne tilspidsning til de kirkelige forhold til sagens indhold og viser, at F. dog er en god politisk dommer. Det har den uhyre fordel, at vi nu bliver slået ihjel for noget, som vi *a.* har gjort og som *b.* lønner sig. Men at jeg skulle dø som martyr for den hellige Ignatius Loyola — og det kommer det slutteligt til at hænge på, for alt var underordnet — er sandelig en vittighed, og jeg ryster allerede for faders vrede, han var jo så antikatolsk. Det andet vil han billige, men det? Heller ikke mor vil vel være helt indforstået med det ...

Det smukke ved den således skitserede dom er følgende: Vi har ikke villet anvende vold — det er fastslået; vi har ikke foretaget et eneste organiseret skridt, ikke talt med en eneste mand om spørgsmålet, hvorvidt han ville overtage en post — det er fastslået. I anklagen står det anderledes. Vi har kun tænkt, og egentlig kun Delp, Gerstenmaier og jeg, de andre regnes som medløbere og Peter Yorck von Wartenburg og Adam von Trotz zu Solz som forbindelsesfolk til Schulenburg. Og for disse tre ensomme mænds tanker, for deres blotte tanker har N. S. en sådan frygt, at den

vil udrydde alt, hvad der er inficeret deraf. Hvis det ikke er en kompliment.

Vi er efter denne forhandling ude af Gördeler-tågen, vi er ude af enhver praktisk handling. Vi bliver henrettet, fordi vi har tænkt sammen. Freisler har ret, tusind gange ret; og selvom vi også skal omkomme, så er jeg i alt fald tilhænger af, at det bliver af denne grund“.

Onsdagsklubben mødtes i Berlin til ugentlige drøftelser.

En anden kreds af betydelige mænd var den såkaldte onsdagsklub, der mødtes i Berlin til ugentlige drøftelser. Til den hørte bl. a. Ulrich von Hassell, den tidligere gesandt i København og Rom, som var udset til at være udenrigsminister i en ny regering. Før han blev hængt i slagtehal-len skrev han til sin hustru:

„Min elskede Ilse! I dag for 30 år siden fik jeg min franske kugle, som jeg stadig bærer hos mig. I dag er også folkedomstolens dom faldet. Hvis den, som jeg formoder, bliver fuldbyrdet, så ender nu den over al forstand rige lykke, som er blevet skænket mig gennem dig. Den var visselig alt for rig til at kunne vare længere!

Skur nummer IV er henrettelsesstedet i Plötzensee-fængslet. Her henrettedes over 2000 tyske modstandsfolk enten ved hængning eller ved halshugning. Også mændene omkring 20. juli-opstanden fandt døden her.

Skive og Omegns Andelsvaskeri

**A/S Jens Christensens
Trælasthandel**

Tlf. 151 — Skive

A/M NORDSALLING

— med den kendte ost!

TLF. SELDE 17

FA. JENS FOGH

SKIVE

TELEFON 746 - 2 LINIER

HEM MASKINFABRIK

v/ S. Pedersen

TELEFON 26 — HEM ST.

KNUD ØSTERGAARD

BETONVARER

SKIVE

SKIVE BØRSTEFABRIK

Aktieselskab

**A/S SKIVE
MARKFRØKONTOR**

Skive Diskontobank

Aktieselskab

AKTIESELSKABET

Landbosparekassen i Skive

SALLING BANK

SKIVE ANDELSSLAGTERI

SKIVE ANDELS KREATUREKSPORTFORENING

SKIVE TØMMERHANDEL A/S

VESTRE KAFFE-RISTERI A/S

SKIVE

**AUTOMOBILFORRETNINGEN „VULKAN“
AUT. GENERAL MOTORS FORH.**

SKIVE

TLF. 1301 (2 Lin.)

AKTIESELSKABET

DURUP POLSTRERMØBELFABRIK

TLF. DURUP 33

**ANDR. ANDERSEN A/S
BRDR. H. & S. ANDERSEN**

Aktieselskab

Skive

Jeg er også i dette øjeblik fremfor alt fyldt af dyb taknemmelighed mod Gud og mod dig. Du står ved min side og giver mig ro og styrke. Denne tanke overdøver den hede smerte over at skulle forlade dig og børnene. Gud lade din og min sjæl mødes igen.

Men du er i live; det er min store trøst i alle mine bekymringer for jer, også de materielle, og for børnenes fremtid, at du er stærk og tapper, en klippe, men en kær, sød klippe!, for børnene. Vær altid så god og kærlig, som du er, bliv ikke hård. Gud velsigne dig og velsigne Tyskland! ...“.

Blandt dem, der havde forbindelse med von Hassell, var den fremragende videnskabsmand Albrecht Haushofer. Hans sag var endnu ikke afgjort, da russerne rykkede ind i Berlin. Den 25. april blev han af Gestapo ført ud af fængslet og skudt. Da man fandt hans lig, krammede han i hånden et hefte med digte — de 80 sonetter, han havde skrevet i Moabifængslet. Man møder i dem en mand, der er velbevandret i vesterlandets kultur. Fortidens og naturens store ånder har været ham en trøst i fængslet — fra Sokrates og Platon til Nansen og Alb. Schweizer. I en af sonetterne — skarntydebægeret — mindes han sit besøg i Athen. Blændet af Parthenons glans var han gået forbi det sted, hvor Sokrates tømte giften.

Nun reut mich, dass ich dort vorüberging.
Es hätte sich geziemt, ins Knie zu sinken
und wissend von dem Schierling
mitzutrinken.

Es war ein Grosser, der sich unterfing,
des eignen Staates blinden Mordgewalten
als Opfertier die Treue so zu halten.

Eller han mindes den arabiske hærfører, der lod det berømte universitet i Aleksandria brænde, men trøster sig med, at ånden dog besejrede magten:

Der Name jenes Feldherrn ist vergessen.
Homer und Plato, die sein Spruch
verbrannt,
sind heute noch dem Erdenkreis bekannt.

I fængslet hører man, hvordan vennerne er blevet henrettet:

... Die Yorck und Moltke, Schulenburg,
Schwerin,
die Hassell, Popitz, Helfferich und Planck -

nicht einer, der des eignen Vorteils dachte,
nicht einer, der gefühlten Pflichten bar,
in Glanz und Macht, in tödlicher Gefahr,
nicht um des Volkes Leben sorgend
wachte.

Den Weggefährten gilt ein langer Blick:
Sie hatten alle Geist und Rang und Namen,
die gleichen Ziels in diese Zellen kamen —

und ihrer alle wartete der Strick.
Es gibt wohl Zeiten, die der Irrsinn lenkt.
Dann sind's die besten Köpfe, die
man henkt.

»Jeg håber, at Gud for vor skyld ikke vil
tilintetgøre Tyskland«.

Hvor mange, der blev henrettet i månederne efter den 20. juli, bliver vel aldrig fuldt opklaret, men det var i sandhed de bedste hoveder, som blev henrettet. Mange, der havde siddet fængslet uden at have haft noget som helst med attentatet at gøre, blev nu dræbt, men hårdest gik det naturligvis ud over den kreds, som havde stået bag selve attentatet: embedsmænd, fagforeningsfolk, erhvervsdrivende og en mængde højere officerer. Blandt de generaler, som havde forbindelse med attentatplanerne, er Hans Speidel en af de få overlevende. Enkelte undgik dommen ved at begå selvmord. Det gjaldt blandt andet general Henning von Treschow, som på østfronten fik meddelelse om det mislykkede kup. Han gik ud i ingemandsland og skød sig. Hans afskedsord til vennen Schlabrendorf kan stå som gravskriften over den tyske modstandsbevægelses mænd:

„Nu vil alle falde over os og skamskænde os. Men nu som før er jeg af den klippefaste overbevisning, at vi har handlet rigtigt. Jeg anser Hitler ikke blot for Tysklands, men for verdens arvefjende. Når jeg om få timer skal træde frem for Guds domstol og aflægge regnskab for, hvad jeg har gjort og undladt at gøre, så mener jeg med god samvittighed at kunne stå inde for, hvad jeg har foretaget mig i kampen mod Hitler.

Når Gud lovede Abraham ikke at tilintetgøre Sodoma, hvis der blot fandtes 10 retfærdige, så håber jeg, at Gud for vor skyld heller ikke vil tilintetgøre Tyskland. Ingen af os kan klage over sin død. Enhver, der er trådt

ind i vor kreds, har dermed taget Nesusskjorten på. Et menneskes moralske værd begynder først der, hvor han er rede til at give sit liv for sin overbevisning“.

JØRGEN HATTING.

Knud Andersen og Mogens Møller:

Der var engang — I & II.

Jul. Gjellerups Forlag.

Det kan synes uvedkommende på dette sted at anmelde bøger til skolebrug, men det er aldrig uvedkommen de hvordan vore børn lærer historie, og speciel interesse må det have for dette blads læsere, at et kapitel af „Der var engang —“ omhandler Danmarks frihedskamp.

I forordet til bøgerne siges, at de vil være bedst egnede for elever i 4—7 skoleår, og det er meningen, at de skal bruges som supplement til historiebogen. Fra stenalderen til vore dage fortælles vor historie i korte tidbilleder eller noveller, der på en forunderlig måde gør stoffet levende.

Afsnittet „Før dag gry —“ er en historie fra besættelsestiden. På 10 sider fremmanes disse dystre år med de mange uhyggelige begivenheder.

En ung mand sidder og tænker tilbage på alt det, han har oplevet i de 5 bevægede år, og han sidder og genoplever det hele ude i skoven ved Friederichsruh den mærkelige nat, som så mange koncentrationslejr-fanger husker, natten efter at Neuengammelejrens porte havde åbnet sig for danske og norske fanger, og hvor de blev afhentet af de hvide busser.

Endnu fange, endnu i fjendeland, men alligevel på vejen hjem til frihed og fred, genoplever han folkestrejke, sabotager, illegalt arbejde, jødefølgelser, arrestationer og livet i de tyske dødslejre.

På 10 små sider får man en nøgtern og dog inspireret skildring af årene 1940—45.

Man kan være tilfreds med, at vore børn hører om vore oplevelser på en sådan måde.

OLAV HOLST.

Odense Ægforretning A/S

I diktaturets fodspor

Arbejdsgruppen „Frihed og Fællestyre“ udsendte i anledning af årsdagen for den ungarske folkerejsning den 23. oktober en pjece på 16 sider plus omslag. Titlen er: „I diktaturets fodspor“.

Den redegør især for det virvar der har været i kommunistiske udtalelser forsøg, dels på at bortforklare, at opstanden i Ungarn var frihedskamp, dels at den var med dybe rødder i arbejderbefolkningen.

Nogle vil finde, at pjecen er for kortfattet til rigtig at sige noget, mens andre vil finde, at dens korte form har de største chancer for at hverve læsere blandt travle nutidsmennesker.

HISTORIESKRIVNING

Indsamling af materiale om Jødernes flugt.

Ved et „mandagsmøde“ i Admiral Geddes gård den 2. december talte Mrs. Leni Jahil, der er gift med Israels ambassadør i Stockholm, for en mindre kreds af modstandsfolk.

Mrs. Jahil, der er historiker, arbejder med at samle materiale til det historiske arkiv i Jerusalem og opfordrede alle, der har noget at fortælle om jødernes flugt i de bevægede oktoberdage i 1943, til at nedskrive dette.

„Pigtraad“ modtager gerne sådanne rapporter og skal videresende dem til rette vedkommende.

O. H.

Over hele verden afholdtes den internationale mindedag for krigsofrene „Remembrance Sunday“. I København var der blandt andet mindehøjtidelighed i Ryvangen, hvor den 12-årige Tom Søndergaard, der er søn af Tom Søndergaard, nedlagde krans ved monumentet for modstandskampens ofre.

I Willi Heinrichs første tyske krigsroman „Kødets tålmod“ var handlingen henlagt til det sydlige frontafsnit i Rusland. I „Partisaner“ skildres den tyske hærs opløsning på den slovakiske front i slutningen af 1944. Henimod jul bliver en tysk general taget til fange af partisanerne, og en ærgerrig oberst sender en bataillon ud for at befri ham. Som situationen er, kan bataillon imidlertid ikke undværes på fronten. Russerne er ved at bryde igennem og forbindelsen til bataillon svigter. Kaos truer hele fronten, desertation hører til dagens orden og generalerne raser med henrettelser og terror. Om den savnede bataillons oplevelser, set både med partisanernes, de menige tyskeres og generalernes øjne, handler hele bogen. Personskildringerne er levende og fængslende. Stærkest og bedst står måske skikkelserne i partisanhæren, der føres af en sovjet-officer, der er lige hård og uforsonlig overfor ven som fjende.

De tyske soldater af alle grader er tegnet med et indgående kendskab til deres psyke og kommer også momentvis bag om til mennesket i uniform. Bogen fortæller hårdt og brutalt om en hær i opløsning, det er alles kamp mod alle for at redde det eneste der er igen — livet. Kampscenerne er vel udførelse og kan virke trættende ved stadig gentagelse, men for den der interesserer sig for den moderne krigsstrategi gives mange enkeltheder som en guerilla-hær også i dag kan drage nytte af. Det er så absolut en bog for folk med stærke nerver og vil i læserens erindring blive stående som en skildring af krigen på en front vi ikke har hørt meget om. Som sådan fejler denne sig ind i rækken af krigsbøger fra alverdens frontafsnit og deri ligger måske dens største værdi.

MOGENS RYEFELT.

Alle bladets venner bedes modtage vore bedste ønsker for julen og det nye år med tak for trofast følgeskab i 1957.

REDAKTIONEN.

PIGTRAAD

— 1957 —

	side:	Danske K-z fangers krav	155
		Dessauer — Ufer — stævne	28
		Det vigtigste (Den nye generation)	135
		Erstatninger fra I. G. Farben 7, 31, 33, 41, 89,	139
		Erstatningssagen — et forsvar for folkets retsbevidsthed	151
		5.000 mand i brigaden	215
		4-maj-dagen	105
		4-maj, Julsgaard Larsen om	135
		Flygtningehjælp, International ...	191
		Flygtningene i Sverige	17, 137
		Fosmark, Johs. 50 år	131
		Freden kom til Bagsværd, Da ...	65
		Frihedsmuseet på Bangsbo	129
		Fællesudvalget nu selvstændigt... ..	107
		Glemte modstandsfolk	127
		Hadet?	3
		Hilpert, Dr. Werner	79
		Hvor kom de hen	167
		Højskoleforstander på glatis	47
		International kongres	277
		Jane Horney	37
		Hendes sidste rejse	159
		Jul i K-z-lejr	251
		K.-H. — landets næststørste fangegruppe	157
		Kammeratskabshjælp, Betydelig ..	261
		Konference, International	205
		Kors, Det forvredne	39
		Kæmp for —	189
		Litteraturen fra besættelsestiden ..	39
		Løfte fra valgkampen	139
		Mindeparken i Kruså	11
		„Nacht und Nebel“-filmen	96
		9. april fra minut til minut	113, 177
		9. april. Norsk røst	195
		29. august	149
		19. september	228
		Nordslesvig under krigen	81
		Norsk lægeundersøgelse	37
		Norsk modstandsmand død	15
		„Pastor Fritz“ reddede	209
		Politifolk uarbejdsdygtige p. gr. af deportation	139
		Register	291
		Ryvangen, Den engelske dronning i	144
		Ryvangen, K-H arrangement	101
		Skibsruter, Illegale	39
Anne Frank:			
— Anne Franks hus	195		
— Dagbogen (anm.)	91		
— Graven fundet i Lybæk	99		
— Skuespillet	13		
— Skuespillet i Århus	240		
Bernadotte-mindesmærket:			
— Planerne nu udformet	11		
— Vejniveauet i Kruså	228		
Bogannmeldelser:			
— Anne Franks dagbog	91		
— Der var engang	289		
— Du skal elske din næste	93		
— „Eksistentialisme og kristendom“ —	221		
— I dansk tjeneste	133		
— I diktaturets fodspor	290		
— Joel Brands historie	245		
— Lys i vinduet	223		
— Med England i ildlinjen	43		
— Mexikos indianere, Blandt ...	21		
— Revolution, Die	93		
— Sejrens sønner	21		
— Tilgiv — men glem ikke	281		
— Tragedie, Den ungarske	43		
— Ungarske vidnesbyrd	91		
Digte:			
— Juleaften	259		
— Når lysene tændes	111		
— Ungarns studenter	9		
Emneregister:			
Anne Franks dagbog som teaterforestilling	13		
Anne Franks grav fundet i Lybæk ..	99		
Auschwitz, Steriliserede kvinder ..	9		
Baltene, De landflygtige	139		
Bedste, De henrettede man	283		
Besættelsestidens ofre	53		
Biblioteket, Det kgl.	48		
Brigade, Den danske	215		
Brug for 23,5 milliarder i Tyskland	243		
Bullenhuser-Damm-stævne	28		
Da Danmarks sagde nej	147		
Dagbogsblade 7, 37, 60, 87, 139, 193, 219, 235, 247	259		
Dag Hammarskjöld	37		

	Side		Side		Side
Solhøgda, Julsgaard Larsen om ..	200	— Gestapofanger i Århus gen-		— Mærkesalg	124
Solhøgda, rekreativshjem	103	— oplivet	235	— Rejsegilde	57, 109
Stemme, Den danske fra London	195	— Hoff, Ove om større menne-		— Samtale med arkitekten	73
Svejts	35	— skelighed	77	— Undgå glemselen	63
Sydslesvig	85, 187	— International kongres	277	Kammeraternes hjælpefond:	
Tysk forening får 400.000 kr	221	— Kammeratskabsstævne i Fre-		— Bestyrelsesmøde	101, 261
Tysk forår på vej?	51	— dericia	28	— K-H næststørste fangegruppe	157
Ungarnsaften	5	— Kammeratskabsstævne i Hil-		— Kegnæs, Feriehjemmet ...	71, 103
Ungarns flytninge	261	— lerød	144	K-Z-lejrene:	
Ungarns studenter	9	— Landsstævne i Kolding for Ge-		— Broderskabskredsen i Dachau	89
Veje, Gud tør kende	259	— stapofangerne	124	— Bøddel fra Flossenburg	193
Erstatningskravet:		— Landsstævne i Oslo for Gesta-		— Franskmænd, 36.000 i k-z-lejre	5
— Bonn kun moralsk forpligtet ..	59	— pofangerne	111	— Hvor kom de hen?	167
— Brug for 23,5 milliarder i		— Nordjydske fanger selvstæn-		— Myrdede for morskab i Ausch-	219
Tyskland	243	— dige	247	— Sachsenhausen som minde-	245
— Danske borgere i tyske k-z-		— Retsforlig (Kbh.)	247		
lejre	273	— Sjællandsafdelingen startet ...	124	Nekrologer:	
— Danske k-z-fangers krav	155	— Sjællandsafdelingens general-		— Hilpert, Dr. Werner	79
— Drøftelse hos de erhvervs-		— forsamling	240	— Jensen Einar Harald	89
hæmmede	109	— 2 medlemmer ekskluderet	247	— Petersen, Hans Chr.	200
— Erstatninger til gendarmer ...	245	Forfatterliste:		— Sand, Lauritz	15
— Erstatningskravet	263, 275	Barfod, Jørgen H. P.	167	Personlige:	
— Erstatningsloven i Danmark		Dahl, Kaj V.	131	— Daell, P. M.	59
forlænget	53	Dam, Mogens	65	— Digmann, Oberst	59
— Lovens ordlyd	69	Demuth, Chr.	81, 187	— Engholm, Carl	59, 200
— Erstatningssagen — et for-		Eigenbroth, N. A.	129	— Jakobsen, Frode	7
svar for folkets retsbevidsthed	151	Fosmark, Johs. 3, 13, 63, 99, 127,		— Thygesen, Paul	240
— Farben, I. G. 7, 31, 33, 41, 89,	139	147, 203,	231	Redaktionelt:	
— Fællesudvalget om den tyske		Fosmark, Nic.	51, 93	— Anne Franks grav fundet i	
lov	265	Hatting, Jørgen	283	Lybæk	99
— Ingen almisser	59	Holmgaard, J. B.	79	— Er tysk forår på vej?	51
— Kammeratligt samvær	124	Holst, Olav 23, 43, 91, 133, 189,		— Frihedsmuseet, en håndsræk-	63
— Kontakt i erstatningskravet ...	263	223,	289	— Glemte modstandsfolk	127
— Kravet fra Danmark	271	Jensen, Willads	9, 111, 228, 259	— Holde hadet vedlige?	3
— Loven om erstatning i Dan-		Lindqvist, Kaj Erik	209	— Landssvigerne	203
mark	279	Lærkholm, Kai	251	— Tilfældet Speidel	231
— Nordmændene	5	Møller, Per	17, 137, 215	Processer:	
— Skævhed i loven rettet	111	Nancke, Lis	149	(Retssager)	
— Svejts	35	Nordstrand, Leif	151, 205	— Auschwitz	9, 193
— Tysklands tilbud uantageligt ..	77	Prytz, R.	223	— Buchenwaldmorder	87
— Vigtigste erstatningssatser ...	269	Ryefelt, Mogens 21, 43, 91, 113,		— Dachau-SSer	89
— Åbent brev til den danske		177,	245	— Koch-sagen	39
regering	55	Rütting, Hans	93	— Myrdede for morskab i Ausch-	219
Fangeklubber og -foreninger:		Frihedskollegierne:		— Sachsenhausen, med danske	96
— Buchenwald, Box 8	245	— Esbjerg	28	vidner	
— Buchenwald, generalforsam-		— Odense	87	Stipendier, legater:	
ling	96	— Årsskrift fra Aalborg	111	— Dansk-norsk	48
— Clemmensen, V. dømt	247	Frihedsmuseet:		— Femte-maj-fonden	7, 228
— Dachauklubben	5, 28, 59	— Færdig om kort tid	189	— Legater fra Kbh. kommune ...	245
— Filmaften i Dachauklubben ...	144	— Indvielsen	223		
— Gestapofangerne i København	48	— Ingen entre	28		
— Gestapofangerne i Ryvangen	7	— Mindemuren	144		
— Gestapofangerne ved Hellig-		— Mursten til	95, 240		
åndskirken	71				